

SÄVSJÖ HEMBYGDSFÖRENING

90-år

Årsskrift 2012

DVD-filmer som Sävsjö hembygdsförening har tagit fram. Huvudsakligen bygger det på Eric Rodins filmer som Elsa Nilsson berättar till. Nu har vi inga fler filmer som har sådan kvalitet att det går att göra DVD-filmer av, så troligen blir det uppehåll tills vidare.

2007: Minns ni Blandade Journalfilmer. Foto:Erik Rodin, Berättare: Elna Nilsson.

2008: Sävsjörapodi och Sävsjöutställningen: Foto: Eric Rodin, Berättare Elna Nilsson.

2009: Journalfilm: Foto Carl Källström, Berättare Elna Nilsson.

2010: Slättergille i Komstad och Sävsjöbilder från 60-talet: Foto: Eric Rodin, Berättare: Elna Nilsson.

2011: Stigen runt sjön och på färd genom Västra härad: Foto: Eric Rodin, Berättare: Elna Nilsson.

2012: Torpinventering i Sävsjö på 1970-talet, Naturvård i Hjärtlanda, 1970-talet, Minns ni ... från 1980-talet samt bildspel från 1960 – 70 talens Sävsjö. Berättare: Elna Nilsson.

Innehållsförteckning

Di gamle minns av Elna Nilsson och Birger Lindgren	sid. 2 - 9
Tankar om och kring en gammal järnvägsstation av Gull-Maj Holst	sid 10 -14
Omlastningen i Sävsjö av Sune Kling	sid 15 - 17
Uppåkra by av Bertil Zettergren	sid 18 - 31
Vårdhemmet Solhem av Bertil Zettergren	sid 32 - 39
Gamla pojkar av Inger Högberg	sid 40 - 42
Somrar på Höjden, torp under Uppåkra av Christina Engblom	sid 43 - 44
Prästalu i Vallsjö prästgård av Anders Blomstrand	sid 45 - 57
En bildoktors memoarer, del 1 av Bosse Andersson	sid 58 - 61
Fornfynd av stort intresse i Sävsjötrakten av Nässjö-Tidningen 1922	sid 62 - 64
Axplock från Smålands Dagblad 1952 av Maj-Sofie Andersson och Nils Olov Thomas	sid 65 - 90
Verksamhetsberättelse för 2011 av styrelsen	sid 91 - 97

Omslagets övre bild

Arbetspojkar på 30-talet.

Stående fr.v. Lennart Wessman, Eskil Johansson, Robert?, Arvid Johansson, Gunnar Petersson ?, Ernst Nord. Sittande fr.v. August Greek, Alvar Lindgren, Arvid Rolf, Folke Blomberg

Omslagets nedre bild

Konfirmationsgrupp 1938

1: a raden från vänster: Birgitta (Brita) Källström (Blom), Ing-Maj Petersson, Ann-Britt Hultqvist (Strömqvist), Kerstin Johansson (Hjertqvist), Lisa Rentz (Bergenmalm), Kyrkoherde Harald Blomstrand, Ingrid Olsson (Weibull), Maj Sjöberg (Börjesson)

2: raden fr. v. : Ingegerd Johansson (Jensen), Marianne Rundgren (Svensson), Anna-Sara Englund (Svahnström), Inga Borglin, Hjördis Karlsson?, Anna-lisa Holm (Rydén), Inga Nordek, Ing-Mari Lundgren (Henriksson), Sonja Törnqvist (Rosendahl), Gunborg Gustavsson, Marianne Ståhlberg (Olsson), ??, Maj-Lis Lindgren, Skotte Jonsson, Erik Hultin.

3:e raden: Kerstin Svensson (Halldin), Asta Karlsson (Linnér), Ingrid Hultin, Gun-Britt Strömqvist (Erlandsson), Maj-Britt Gransson (Johansson), Inga Rundqvist (Svanberg), Harald Ståhlberg, Carl-Oskar Robertsson, Einar Rosell, Anton Gustavsson, Ingvar Gunnarsson.

DI GAMLE MINNS

Brön vid Kistegård.

Ni båda, Elna och Birger, som varit med så länge, kan väl skriva någonting till årsskriften nu, när Hembygdsföreningen fyller 90 år,- tyckte hembygdsordföranden Harald för en tid sedan.

Uppmaningen möttes med en synnerligen minimal entusiasm. Föreningen hade ju redan fått sin historia skriven inför både 60-årsjubiléet 1982 och 75-årsjubiléet 1997. Inte kunde man älta det en gång till , tyckte vi. Jo då , tyckte Harald och menade, att det fanns så många nya medlemmar, som inte visste så mycket om

föreningens historia , och för den delen många äldre, som behövde friska upp minnet.

Nja. . . Vi drog på det. Men nå ja, vi får se, vad det kan bli, tyckte vi båda gamla

och började minnas. Så här blev det:

Vi kom snart underfund med, att vi varit med i föreningen i nära exakt hälften av de 90 åren. Birger valdes in i styrelsen 1966, Elna ett år senare. Minnena från de första årens sammanträden och verksamhet är väl inte så många – egentligen sammanträddes väl nästan bara inför

midsommarfirandet och årsmötet.

Men jag minns i alla fall, att det var du, Birger, som vid ett sammanträde 1971 kom med idén att göra en årsskrift. Du tyckte, att medlemmarna i föreningen skulle få något mera påtagligt än bara medlemskortet för sin erlagda 10:a, årsavgiften då. Styrelsen var ganska måttligt intresserad, men det blev ändå bifall och en redaktionskommitté bestående av Henry Renshult, Birgit Sandström och oss båda tillsattes. Och så kom den första årsskriften, ett enkelt häfte, ut lagom till årsmötet 1972. Det blev faktiskt succé! Och fortsatt utgivning och därmed ständigt ökande antal medlemmar - för att få tillgång till årsskriften måste man nämligen de första 10-15 åren vara medlem i föreningen. För resten - föreningen fyller 90 år och årsskriften 40 år!

Dubbeljubileum alltså!

70-talets julmarknader minns vi väl med viss tillfredsställelse. Och jag minns, att det också nu var din idé, Birger. Det hela började hösten 1973, då en del styrelseledamöter, , intresserade . medlemmar och andra en kväll i veckan samlades i Ljungastugan för tillverkning av diverse julprylar. Det blev ett mycket blandat

sortiment - julbockar, halmmobiler, ljus (t o m tregrenaljus), garntomtar, trätomtar i olika modeller och storlekar, klädda ljusstakar, bokmärkesdekorerade julgranskarameller, hemlagat godis och mycket annat, som såldes på julskytningssöndagen. Även nu blev det framgång. Allt såldes och det blev en rejäl slant till föreningskassan. Den här första julmarknaden hölls i postens f.d. lokaler i hotellbyggnaden. Det goda resultatet inspirerade till fortsättning liksom den trivsamma gemenskapen vid arbetskvällarna i Ljungastugan. De följande tre åren, alltså 1974 - 1976, blev Hörbergssalen marknadsplats, en utmärkt sådan. Men så revs det fina gamla Storgatan 4 och marknaden blev hemlös. Tills man fann Blomströms smedja vid Oden-gatan bakom Konsum. Ett lyckokast.

Stämningen blev perfekt med de mörknade väggarna, eld på ässjan, trängsel bland marknadsstånden, kaffedoft från Café Kringlan. Allt såldes och det blev många sköna tusenlappar till kassan. Ännu en marknad blev det - i Elwings f.d. affärslokaler vid Torget - men sedan var det slut. Föreningen ville inte konkurrera med alla skolklasser, som tagit efter idén

och som kanske behövde pengar till skolresor och annat.

Du, Birger, har visst alltid haft en viss känsla för den gamla Kistegårdsbron.

Berätta lite. Jo, alltså... Mellan Tingslätt och Kistegården rinner slutet av Torkån och drunknar i Sävsjön. Över ån hittar vi två broar. Den ena byggdes år 1897 av Johannes i Söderskog, som stolt över sitt verk menade, att den skulle hålla, tills jorden går under. Den nya bron kom till 1974-75, när kurvan vid Sävsjö by rätades och är fabriksstillverkad - ingen nu levande kommer väl att få se dess slut. Vad skulle vi då ha den gamla bron till?

Hembygdsföreningen funderade lite då och då på om den skulle vara kvar eller rivas. En och annan i styrelsen med estetisk begåvning fann, att bron inte var vacker, så bort med den. Nu kan man fundera över huruvida bara "vackra" saker ska bevaras. Vi som gått igenom en akademisk kurs i etnologi, har lärt oss, att en saks bevarandevärde hänger ihop med vad saken ifråga kan berätta om sin tid.

Eventuellt skönhetsvärde skadar ej föremålet men ska givetvis ej ha något väsentligt inflytande på om saken är bevarandevärd. Mår man nu från den ny-

byggda bron kunde se den gamla från en ny sida, var det säkert många, som såg den för första gången. Man fann väl då de båda brovalven av "letesten" värda att bevara - de är faktiskt riktigt vackra.

Något beslut i Hembygdsföreningen om rivning eller bevarande hade ej fattats.

Vägverket, som var vägens och brons huvudman, skaffade fram en grävmaskin och begynte så smått forsla bort de gamla vägstumparna och satte nu skopans tänder i själva bron. Man började med stolparna i räcknet på de båda brosidorna. Brons dödsdom höll på att sättas i verket, då av en tillfällighet en av Hembygdsföreningens styrelsemedlemmar råkade passera exekutionsplatsen och övertalade grävmaskinisten att stoppa arbetet. Någon i kommunstyrelsen kontaktades och gick med på att ta upp ärendet i ks . Den gamla bron måste bevaras. Med eller utan Hembygdsföreningens inställning. Så blev det. Kommunen skulle stå som huvudman för den gamla bron och svara för dess underhåll.

Så har vi nu två Kistegårdsbroar - en att gå på, en att se på. Tack, vägverket! Tack, kommunen! Tack . markägarna ! Tack för visat tillmötesgående för brons

bevarande!

Tack, Birger! Jag vet vem som råkade passera i det rätta ögonblicket. Det var inte Bror Carlsson i Komstad, som f.ö. vid flera årsmöten talat varmt för Kistegårdsbrons bevarande.

Men nu får du fortsätta minnas.

Jo. Med ovanstående "vackra tankar" mellan öronen förflyttar vi oss till ruinön för att se, om vi hittar något vackert där att syssla med. Om man bortser från själva ruinen, så har vi en grönklädd kulle. Gräs och blomster har egenskapen att vissna på hösten och så står de som vinterståndare och pryder knappast sin plats. Ruinön kan betraktas som naturäng och en välskött sådan är vacker året om, Men ängen måste betas hårt eller slås på eftersommaren varje år . Med tanke på detta samlades vi alltså några stycken hembygdsvårdare med liar och brynen och räfsor och gav oss på gräs- och slyväxtligheten - det var 1991. Det är vackert med nyslagna ängar. Men, tyvärr, intresset för skötseln av ruinön varade bara några år. Men en liten rolig grej har fastnat i minnet. Nere vid sjökanten på ön hittar vi en växt. som heter kalmus eller kalmusrot, på småländska stavad "kalmarrot".

Kalmarroten skar man förr i skivor och lade sedan en bit i snusdosan, så hölls prisen lagom fuktig. Tipset överlämnas till Skruf snus. Utan vederlag.

Ja, vem vet, Sävsjösnus naturligt fuktat av kalmarrot kanske kan bli något nytt och epokgörande.

Vi fortsätter att minnas. T.ex. årsmötena under andra hälften av 1970-talet. Det började 1975, när Oscar Ribbholm i Rössby, föreningens revisor, föreslog att föreningen skulle se till att "de gamla torpplatserna på något sätt skulle utmärkas". Det hade man just gjort i Bringetofta. Frågan hänsköts förstås till styrelsen. Där hände just ingenting mer än att namnskyltens utformning diskuterades någon gång. Årsmöte efter årsmöte tog Ribbholm upp frågan, oftast med instämmande bistånd från Herry Fransson i Hjulås. Ingenting hände - styrelsens intresse kanske inte precis var på topp. Slutligen blev det nästan pinsamt och man bara satt där på årsmötet och tänkte , att nu kommer det snart, det där gamla tjetet om torpmarkering.

Årsmötet 1980 gjorde äntligen slut på eländet. Då kunde styrelsen nämligen meddela, att till sommaren skulle det

börja torpskyltas. Man hade efter många diskussioner om namnskyltens utformning bestämt sig för den, du, Birger, sett i Polen. Den blev utmärkt, robust och oöm och enkel att sätta ner. Snygg också. I augusti 1980 kom de första skyltarna på plats. Det var i Skrapstad i Vallsjö socken, som sedan fick sina skyltar 1980-81. Hjärtlanda skyltades 1982 - där hade Herry Fransson gjort ett gott förarbete - och N. Ljunga 1984-85. Det organiserades som torpvandringar och allmänheten inbjöds per annons. Intresset var stort och det kunde komma upp till 40 deltagare varje gång. "En-stolpe-skylden" sattes ner av starka karlar beväpnade med spett och spade - minst 1/2 m ner skulle den. Givetvis hade tillåtelse från markägaren inhämtats - det var nog ingen som vägrade. Sedan följde en liten redogörelse för torpets/backstugans historia. Det föll på min, Elnas, lott att svara för detta, eftersom jag hade tillgång till mikrofilm och läsapparat på biblioteket och där kunde finna uppgifter om vilka som bott på de olika ställena. Ofta bidrog någon av deltagarna med personliga minnen och annat. Sådana som Arthur Sandahl i Skrapstad och Einar på Tåa (Ahnstedt hette han) i Ljunga. De kunde berätta. 205 stolpar sattes ut. På alla hade Olle Petersson skurit in namnet och fyllt i bokstäverna med rödfärg. Ett gott arbete! Förhoppningsvis står de flesta skyltarna kvar, åtminstone där skogsmaskiner och annat inte gått för hårt fram. I varje fall finns redogörelserna för ställenas historia kvar i de båda sammanställningarna "Torp och backstugor i Hjärtlanda socken" och "Torp och backstugor i N, Ljunga socken", som kom ut 1988 resp. 2005, båda försedda med karta, där varje skyltat ställe är markerat. Detta genom Lars Halje, som tillsammans med hustrun Gunnel deltog i så gott som varenda utfärd., Åtminstone Ljungahäftet finns fortfarande på lager. Nu har vi. "di gamle", ägnat en stund åt att minnas och då konstaterat, att det finns hur mycket som helst att berätta om. Hembygdsföreningen var verkligen aktiv och som styrelsemedlemmar var vi båda mer eller mindre inblandade i det mesta, Vi fortsätter att minnas men kanske lite mera kortfattat. Sommaren 1979 minns vi kanske som mer arbetskrävande än vanligt. Förutom den ordinarie verksamheten åtog sig

föreningen nämligen att driva café på Eksjöhovgårds värdshus, som annars skulle stått stängt och övergivet. Fem timmar onsdag, lördag, söndag under sommaren var det öppet för servering och ibland också underhållning. Av lokala förmågor förstås. Det hela slog mycket väl ut och det blev en arbetsam men rolig sommar för de inblandade styrelseledamöterna. Fast om inte den bransch-kunniga glada Maja Andersson ställt upp som serveringsbas, kan man undra hur det skulle gått. Ett rejält netto blev det i alla fall. Och det blev det också de följande 5-6 somrarna, då styrelseledamöter med medhjälpare serverade våfflor till den kommunala sommarunderhållningen under tisdagskvällarna.

Hembygdsfolket hade mera att bestyra vid Eksjöhovgård. Att få ordning på den nedgångna statarstugan t.ex., som kommunen 1974 överlät till föreningen. Där räckte det inte med ideella insatser, utan en AMS-grupp under Håkan Celéns ledning anlätades så småningom. De gjorde ett gott arbete och sedan var det bara för styrelsen och andra intresserade att sätta i gång med finputs och inredning.

Resultatet blev utmärkt och sommaren

1987 hölls "statarmuséet" öppet i samband med tisdagsnöjet på Eksjöhovgård. Utom de båda inredda statarlägenheterna och en del annat visades varje sommar små utställningar av olika slag. Mycket uppskattad blev nämndemannautställningen sommaren 1990, dvs presentationen av ca 120 inramade foton på nämndemän från tingen i Komstad och Sävsjö. De hade räddats i sista stund undan containern i Eksjö av Karl-Gustav Arvidsson i Nålen och finns nu i arkivet. Sedan tisdagsnöjena upphört, minskade verksamheten i statarstugan, men givetvis visas den fortfarande då och då.

Utställningar, ja. Utom i statarstugan ordnades också en del i Hörbergsalen, ofta i samband med årsmötet. Det handlade om t. ex, "Bonader och brickdukar", "Spjällband och förningsdukar", "Från Sörgården till overhead" - oftast bara nämnd som "skolutställningen", där de gamla skolkorten lockade många intresserade. Förnämligast och mest ambitiös var förstås Pehr Hörberg-utställningen, som ordnades hösten 1966 i samarbete med Konstföreningen. Den har nog aldrig överträffats.

På tal om skolkort, så är ett antal sådana

jämte en hel del annat skolmaterial ur föreningens samlingar placerat i skolmuséet och kommunalsalen i N. Ljunga församlingsgård. Att göra i ordning den gamla skolsalen där ute hade varit på tal många gånger i minst tio år, men inte förrän 1992 blev det något av. Några intresserade hembygdsmedlemmar tillsammans med bybor och syföreningssdamer gick då med liv och lust in för renoveringen av den slitna och skräpiga skolsalen. Resultatet blev förnämligt och den fräscha salen invigdes med lektion i gammal stil och andra begivenheter sommaren 1993, då N. Ljunga var vägkyrka. Det hela gav mersmak och efter några år renoverade samma intresserade grupp även den gamla kommunalsalen, som invigdes med en "Gammaldags sockenstämma" enligt annonsen. Lite vid sidan om kan noteras, att tapeterna både här ute och i statarstugan togs från Hembygdsföreningens tapetsamling (från Roséns färghandel) i magasinet vid Vallsjö kyrka.

När "di gamle" börjar prata minnen, slutar de aldrig, tänker väl någon nu. Jo, så är det kanske. Men vi måste faktiskt prata lite om Komstad också. För där har ju du,

Birger, och även många andra ideella hembygdsvårdare lagt ner ett otal arbetstimmar på dels återställandet av de igenväxande ängarna, dels renoveringen och inredandet av de byggnader, som kom att ingå i den 1987 bildade Stiftelsen Komstad Kvarn. Hembygdsföreningen blev en av stiftelsens förvaltarföreningar men hade redan tidigare visat sitt intresse för bevarandet av byggnaderna och den unika miljön i Komstad . Något som helt stämde överens med stadgarnas klausul om "att aktivt medverka till vård och bevarande av dess (hembygdens) natur och kultur, landskapsmiljö och fornminnen". Redan 1981 t.ex. noteras, att styrelsen var "mycket positiv till att delta i" bevarandet av ramsågen och stickhyveln i Komstad. Och det var inte första gången detta var på tal. Så småningom kom Hembygdsföreningen också att hjälpa den i början ganska fattiga stiftelsen med rejäla ekonomiska bidrag - de många nödvändiga husreparationerna var penningsslukande. Det där om att vara förvaltarförening togs verkligen på stort allvar. Nu får det vara nog om Komstad och annat. I stället får vi väl fundera på vad vi ska skriva om till 100-årsjubiléet. Tänk, om vi då finge

berätta, att Komstad blivit kulturresevat!
Det vore något, det! Eller att "Bruna
vägen", som det talades om i vår
lokaltidning för en tid sedan, blivit
verklighet. Fast inte under det ledsamma
namnet utan som "Minnenas väg" eller
"Ekesiövägen" eller något annat, som
anspelar pärlbandet av historiska minnen
av skilda slag längs vägen från Vallsjö

gamla till N, Ljunga kyrka. Hur som helst,
det kommer säkert att bli mycket att
berätta även till 100-årsjubiléet.

Hembygdsföreningen är en aktiv
förening!

Lycka till i fortsättningen! önskar de båda
gamla.

Elna Nilsson och Birger Lindgren

Tankar om och kring en gammal järnvägsstation

Tänk ändå vad en gammal bild på ett hus i Sävsjö kan sätta fart på ens minne. Huset är, eller var, just i detta fallet en liten halvt förfallen järnvägsstation. På den tiden då det begav sig och ändå tidigare än jag minns utgjorde denna station en egen liten värld av liv och rörelse. Järnvägen var smalspårig och gick mellan Sävsjö och Målilla. Rälsbussen kallades "Vetlandabocken", men på spåret gick också ett och annat godståg som transporterade monteringsfärdiga hus från Landsbro. För omlastning i Sävsjö. Ibland, och alltid på skyltsöndagen, gick ett "Tuff-Tuff" tåg som drogs av ett litet lok som hette "Wilhelm Petri" och som numera finns som museiföremål i Alingsås.

Lokförare Molander och lokeldare Georg Holm.

Vid stationen fanns en perrong med en vändskiva som ställdes in när man ville ha bussen att stanna.

Själva stationshuset var mycket litet och bestod av två delar – en sal eller snarare kammare, där det förr funnits en järnkamin i ena hörnet. Några väggfasta bänkar var hela inredningen. Den andra halvan var godsmagasin med dörr och hänglås (mer om detta senare).

Inskrifterna på väggarna i väntrummet kunde bjuda på nog så intressant läsning. Där hade generationer kretat i träet eller med blyerts skrivit mer eller mindre kryptiska meddelanden, många av hjärtan inramade bokstäver tydde på alla kärlekspar som suttit där. Andra talade bara om att ”Erik var här 15/4 – 1940” och ett och annat ekivokt att förtiga.

Taket på det lilla röda huset var täckt med svart tjärpapp och originellt ”toppig” som sagans hattstuga.

Säkert är i alla fall att många både möten och avsked skett här under åren. Inte minst under krigsåren då många män från Torset, Gåvan och Sibbarp var mobiliserade och låg inkallade runt Sveriges gränser. Många började sin resa på Gåvans station avvinkade av hustru och barn, mammor och fästmör.

Hållplatsen "Gåfvan". "Väntsalen" byggd 1911. Gunnar Sandberg på Sikanäs hämtar brodern Carl och svägerskan Hilda vid det nyss från Sävsjö inkomna Vetlandatåget. I bilen sitter Gunnar Sandbergs båda döttrar Margit och Hildur. Bilden är från: ca 1920

På somrarna kom också de vi kallade ”sommargästerna”. För det mesta stadsbor som hyrde in sig några veckor på landet. Ibland var de där ”gästerna” ensam-

stående äldre. Inte så roliga tyckte vi ungar, men för det mesta var det barnfamiljer och ibland återkom de flera somrar i rad. Dessa barn var hett efterlängtrade lekkompisar till oss lantbarn. Det var verkligen Astrid Lindgrens idylliska Bullerbyliv, kryddat också med litet Emil hyss. Värsta buset var nog när vi låste in farbror Pettersson från Stockholm på uteddasset. Han blev rysligt arg – vilket vi ungar tyckte vara att överreagera eftersom han ”på huset” hade han massa gamla veckotidningar att fördriva tiden med.

Roligt hade vi i alla fall och oj, vad det blev tyst när ”gästerna” vinkats av vid ”Bocken”. Egna bilar var ju inte så vanligt på 40- och början på 50-talet.

På 1950-talet åkte jag varje dag i 4 års tid, utom under loven, tur- och retur med sagda buss till Sävsjö och realskolan där. Jag kan inte minnas utan att ”Bocken” gick punktligt hur mycket snö det än kommit under natten. Tyst gick den också, underligt men jag tror aldrig att det skedde någon olycka på den sträckan, ändå korsade flera obevakade övergångar järnvägen.

Kombinerad III klass och postvagn.

Min morfar Henrik Swahnberg körde med häst och vagn alt. Släde över järnvägen flera gånger dagligen. De senare åren också med bil. På de litet större vägarna fanns det bommar och eller varningsljus.

Med bussen från Sävsjö, vid 12-tiden, kom också postsäcken – en av dagens höjdpunkter. Posten sköttes och utdelades inne i Gåvans speceriaffär av ägarna Olof och Mebel Holm.

Affären var då litet av ett ”gubbdagis” men också en och annan av motsatt kön hämtade sin post och passade på att handla samtidigt.

Fr. v. Fredrik Lindqvist, Mebel Holm, Lydia Gustavsson, Gunnar Fritz, Aron Blix, Henrik Johansson, Hjalmar Storm Olle Holm

Posten lästes upp högt av Olle. Kom det ett vykort till någon nära eller fjärran ifrån så lästes texten också upp. Sedan kunde man ha samtalsämne en god stund om var denna plats var belägen på jordklotet och vem eller vilka som rest dit. Likaså visste alla allt om politisk resp. trosåskådning hos sina grannar. Det utvisade ju deras tidningar.

Loket nr. 3 "Sten Sture".

I affären fanns det mesta att köpa i lösvikt, mjöl och gryn, kaffe som maldes på kvarn, salta sillar ur tunna, snus och

karameller men också litet porslin och textilier.

Handelsmannen Olle, som också hade hand om telefonväxeln, var en flegmatisk man som tog det mesta lugnt. Det är om honom som historien om godsmagasinet handlar.

Någon gång på 40-talet hade en sommargäst från Stockholm polleterat sitt pick och pack till Gåvans station. Han kom emellertid före sitt bagage. Detta hände en lördag och van som mannen var vid Stockholms förordningar så ringde han till växeln i Gåvan, på eftermiddagen, eftersom han fått reda på att handlaren hade hand om godsutlämningen.

Olle svarade.

Sommargästen: "Jag skulle be om att få hämta mitt bagage."

Olle: "Nej, se det går nog inte för sig. Det är ju lördag."

"Jo, jag vet" sade gästen "men finns det

ingen möjlighet att öppna magasinet. Jag skulle behöva mina saker.”

”Jo.” svarade Olle ”Det går nog bra. Låset har varit trasigt de senare åren.”

Så kunde det vara på landet förr, inga lås.

Man litade på varandra.

Sista färden den 31 augusti 1961

Gull-Maj Holst f. Swahnberg

OMLASTNINGEN I SÄVSJÖ

Omlastningen med fyrskensspår. I mitten "Josef" "Canada Josef" Johansson.

Eftersom jag bodde nära järnvägen både stambanan och Vetlandajärnvägen har jag minnen därifrån. Omlastningen var ett ställe där jag och mina kompisar ofta befann oss. Kompisarna var för det mesta Harald och Arne Petersson. Omlastningen var att bära plank och bräder och annat gods, från vagnar på den smalspåriga Vetlandabanan till vagnar på den normal-

spåriga södra stambanan.

Karlarna som arbetade där var ett antal "sega gamla gubbar", tyckte vi, anförda av basen Agne Svensson. Jag minns väl deras manskapsbod, ett litet rött hus vid sidan av spåret, med dörren mot spåret och ett fönster mot Sörensens gården. Ofta var vi inne hos grabbarna i kojan, som väntade på mera gods, och som

tidsfördriv spelade poker, whist och skitgubbe.

Jag minns dem väl, kanske inte alla till namnet, men till utseendet: Agne Svensson, Axel Andersson, Stabäckpojckarna, han från Skogshyddan vid Kyrkotorp några andra yngre som var där ibland.

Omlastningskjulet november 1975.

Lukten är väl det som jag minns bäst, en

blandning av svettiga storvästar, vantar, kepsar och blåblusar på tork över kaminen, pilsner och andra dofter som hörde till. Apropå pilsner skojade Agne Svensson med mig ibland. Han och pappa var gamla Sävsjöbor som kände varandra väl, och eftersom han visste att pappa var nykterist, brukade han säga: Sune gå hem och titta under källartrappan, jag tror att Martin har en back öl där, du kan ta med dig några flaskor hit.

Det gick några år och vi såg förändringarna. Till hjälp vid omlastningen kom en travers, där man kunde snärja hela virkespaket och lyfta stora boxar med tråkol, och sedan vinscha upp dem och över till nästa vagn. Traversen drevs med handkraft. Två stor vevar, en i varje ända av wirerullen, med en spärranordning som skulle förhindra att det blev bakslag. Men så hände det som inte fick hända. Någon hade av slentrian inte lagt på spärren, och veven slog tillbaka och träffade vevaren i huvudet. Jag tror han dog, jag minns inte riktigt.

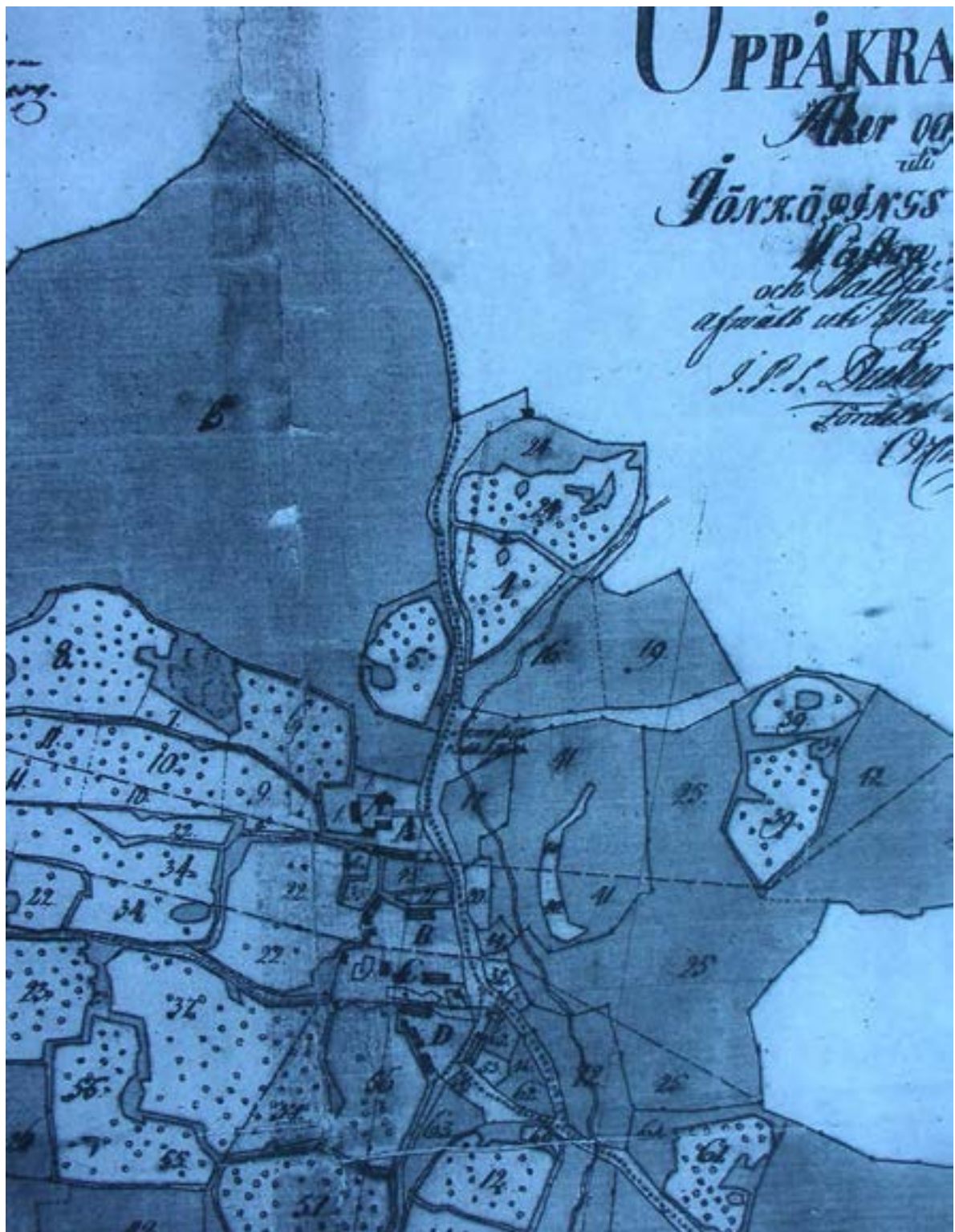

Vetlanda J. Lok nr 6. Tillv Motala
Verkstad år 1910.

1952 flyttade vi från Ö. Järnvägsgatan 34
till Eksjöhovgårdsvägen och lämnade på

så vis kontakten med järnvägsområdet
och omlastningen, som även den försvann
efter en tid. Men ännu 60 år efteråt minns
jag väl när Vetlandabocken, med den
karaktäristiska stenkolsdoften, kom
stänkande och frustande med nya vagnar
för omlastning.

Sune Kling (Nässjö)

Uppåkra by

Namnet är belagt tidigast 1462. Förleden är upp "längre bort/upp belägen" med efterleden åker "plöjd mark".

Uppåkra by bestod i mitten av 1800-talet av fyra gårdar. Det var Norrgården, Erlandsgården, Mellangården och Södergården. Gårdarna med sina hus låg väl samlade med Norrgården (A på kartan) ungefär där den ligger än idag och med de övriga gårdarnas hus strax söder därom. Alla fyra med utfart mot öster och den väg som gick från Skrapstad via Sibbarp mot Vallsjö kyrka. Dagens allé från väster fanns inte. Det är i första hand de tre sistnämnda gårdarna vi skall följa i denna artikel.

Men först några ord om Norrgården. Den var ett mönsterskrivareboställe (*Mönsterskrivare: Kompani-chefens skrivbiträde. Tjänsten drogs in från 1875.*) vid Majorens Kompani vid Smålands Husarer och ägdes av staten och var på ett halvt mantal (*Mantal: ett mått på en jordegendoms förmåga att beskattas.*). Arrendator fram till 1855 var Frans Theorin med hustru och barn. De flyttade då till Hultsjö.

Därefter skrevs ett arrendekontrakt på 30 år mellan staten och härads-hövding Gyllenkrok, som då förvärvat de övriga Uppåkragårdarna. Arrendet togs 1877 över av sonen Fredrik Gyllenkrok, som var jägmästare. Han hade det kvar till 1889. Egendomen hade efter Gyllenkroks tid flera arrendatorer.

År 1939 såldes gården till arrendatorn Henrik Johansson. Tio år senare såldes den vidare till Arthur Andersson. Hans dotter Margareta Upåker är sedan 1980 ägare till gården.

Huvudbyggnaden under 1880-talet
Uppåkra Erlandsgård eller Knutsgård, var på ett halvt mantal och ägdes av Johannes Svensson i Torsets Norregård. Arrendator mellan

1848 och 1854 var Isac Johannisson med hustru och 6 barn. De flyttade sedan till Sandsjö socken.

Uppåkra Mellangård, var på ett halvt mantal och ägdes av Lars Jonasson och Jonas Holmström med $\frac{1}{4}$ mantal var.

Arrendator fram till 1854 var Jaen Jonasson som hade hustru och 2 söner. De flyttade därefter till Bringetofta.

Uppåkra Södergård, ett rusthåll (*Hemman, under indelningsverket, som anskaffade och underhöll ryttare med häst*) som var på ett mantal.

Ägare fram till sin död 1851 var auditören (juridiskt biträde i militära disciplinmål) Anders Birger Essén och därefter hans änka Magdalena Bremer. Hon flyttade till Vrigstad 1854. Fanjunkare/sergeant Lying arrenderade Uppåkra Södergård 1849-1854. Han och hustrun flyttade därifrån 1855.

År 1854 köpte så häradshövdingen

och R.N.O. (*Riddaren av Nordstjärne-ordern*), Knut Axel Johan (*Adlig ätt, som introducerades 1675 under nr 862, och som härstammar från en småländsk prästsläkt med namnet Krok.*)

Gyllenkrok, född 1807 på Regnaholm i Regna socken i Finspångs kommun de tre gårdarna.

Häradshövding Knut Axel Johan Gyllenkrok

Han flyttade samma år från Jönköping in på Uppåkra Södergård med hustrun, friherrinnan Charlotta Magdalena (Malin) Gyllenkrok

(*Friherrlig ätt med nr 195, utgrenad ur adliga ätten Gyllenkrok.*

Friherrebrevet utfärdades 1779),

född 1817 på gården Lästad i

Blädinge socken i Alvesta kommun.

De medförde fyra små barn. Hedda

född 1846, Fredrik född 1849, Bror

född 1851 och Eva född 1854.

Vid mitten av 1800-talet fanns alltså de tre gårdarna samlade med var sina

byggnader. När Gyllenkrok köpt

dessa påbörjades stora förändringar.

Arrendatorerna flyttade och de gamla

husen revs efterhand och den nu-

varande huvudbyggnaden uppfördes

och stod klar 1856. Enligt beskriv-

ning var den 81 fot lång, 43 fot bred

och 26 fot hög till takåsen. Andra

våningen hade en frontespis. Huset

hade tegeltak och var målat med

oljefärg. Totalt fanns 17 kakelugnar i

huset, 7 fyrkantiga och 8 runda av

porslin och 2 av tegel.

Dubbelverandan uppfördes 1882. Till

gården hörde då följande byggnader:

Corps de logis, magasin, vedbod,

stall, svinhus, höns hus, brygg hus,

oxhus, kohus, loge, lada, körhus, 2

redskapshus och hemlighus.

Husets framsida var alltså vänt mot

utfartsvägen i öster och

rättarebostaden låg ca 100 m nordost

om huvudbyggnaden.

Den förste rättaren under Gyllenkroks

tid var Gustaf Petersson, född 1818.

Han kom från Torset Mellangård

1854 med hustru och 5 barn, tre

pojkar och två flickor. De flyttade

tillbaka 1858 och då hade de fått

ytterligare en dotter. Efter honom

kom Johannes Johansson, som gift

sig året innan med Hilda Petersdotter,

född på Uppåkra Mellangård. 1858

fick de sonen Carl Johan Alfred. De

stannade till 1861 då Carl Johan

Lundgren tog vid men han flyttar

redan året därpå.

Mellan åren 1861 och 1868 hade man

dessutom anställda trädgårdsmästare.

Först var det Gustaf Patrik Blommen-

dahl. Han kom närmast från Perstorp men flyttade 1864 till Hulta Norregård och efterträddes av trädgårdsmästare Anders Lindström med hustru Anna Kathrina Lagergren och tre döttrar. De kom närmast från Flisby socken. 1868 flyttade familjen vidare till Nässjö socken.

Sedan rättaren Carl Johan Lundgren flyttat kom så Carl Magnus Andersson. Han stannade till 1865.

Mellan åren 1865 och 1867 var Anders Alfred Jaensson Petersson rättare. Han kom från Ryssby i Kalmar län och gifte sig på våren 1867 med en piga på gården, Katarina Andersdotter. Redan samma höst flyttar de sedan till Östergötland. Förutom rättare fanns också hela tiden drängar och pigor på gården. En del stannade flera år medan andra flyttade vidare efter kort tid.

Att friherrinnan hade kontakter kvar i Blädinge, där hon växt upp, verkar troligt för 1866 kommer tre kvinnor från den socknen och anställs som

pigor varav en har sin treåriga dotter Ewa med sig. Även flera drängar hade sitt ursprung i Blädinge socken. Efter rättare Anders Petersson kom Anders August Andersson under ett års tid.

Under nästa ettårsperiod, 1868-1869, innehade Gustaf August Nilsson tjänsten. Han flyttade till Prinsfors i N. Sandsjö och skrivs då som dräng i utflyttningsboken!

Ingen av dessa tre senaste rättarna hade familjer.

1869-1873 står Knut Larsson, inflyttad från Lund, som brukare och hans hustru Anna Maria, som var en av pigorna från Blädinge som kom 1866 till Gyllenkroks. De flyttade sedan till Sävsjö.

I samband med att Carl Magnus Andersson med hustru kom 1873 från Vallsjö Storegård ändrades tjänstebeteckningen igen, från brukare till arrendator. De stannade till 1877.

Jägmästare Fredrik Gyllenkrok

Nu sker ett ägarbyte av gårdarna. Häradshövdingens äldste son, jägmästare Fredrik Gyllenkrok och hans hustru Olga Fornander tar över de tre gårdarna. Köpebrevet är daterat 1876-11-29. Han och familjen kom närmast från Mellby varifrån också hans förste rättare, Carl August Petersson född 1853 i Ljung, kom 1877. Denne flyttade emellertid vidare till Östergötland redan 1879.

Under jägmästarens tid anläggs troligen också utfartsvägen västerut från huvudbyggnaden och får den sträckning som vi idag ser som uppfart med planterade lövträd på båda sidor vägen. Husets baksida möter därför besökaren, som kommer i allén.

På nyårsdagen 1886 avlider häradshövdingen i lunginflammation och samma år flyttar hustrun och äldsta dottern Hedda till Växjö. Alla tre ligger begravda på Vallsjö gamla kyrkogård.

År 1886 fick Hvetlanda-Säfsjö järnvägs AB lagfart på mark som tidigare exproprierats i samband med byggandet av järnvägen mellan Sävsjö och Vetlanda. Det var 3,05 ha från Uppåkra Södergård, 0,125 ha från Uppåkra Mellangård och 0,3020 ha från Uppåkra Erlandsgård. Första godståget passerade i november 1884.

Mellan åren 1880-1886 fanns Lars

Andreasson född 1854 i Lagman-
sered, anställd som rättare. Mannen
och hans hustru Vilhelmina Maria
Almqvist, född 1855 i Sandsjö kom
från Trollhättan 1880.

De fick två barn under uppåkratiden,
Gertrud Theresia född 1882 och
Karl Walfrid född 1884. Familjen
flyttade sedan till Lekaryd.

Axel Bernhard Lindqvist, rättare
under åren 1886 och 1887, var född
1863 på Visingsö och kom närmast
från Flisby men flyttade vidare till
Jönköping.

Vem som därefter brukade gården går
inte att avgöra då husförhørs-
längderna saknas, men efter att ha
innehaft gårdarna i tretton år gör sig
Gyllenkrok av med dem och nämnde-
man Alfred Berggren i Hjärtnäs i
Hjärtlanda socken köper dem
1889-12-16.

Redan den 10 februari 1891 säljer
han i sin tur hela egendomen vidare
till skolläraren och organisten A.J.

Lundén och hans hustru Hilda
Kristina Bolin i Hjärtlanda. Samma
år, den 2 november 1891, skrivs Karl
Gustaf Schultz, född 1854 i Näsby,
som rättare på Uppåkra Södergård
tillsammans med hustru Johanna
Nilsson, född 1849 i N. Sandsjö
och dottern Anna Sofia född 1878,
sönerna Karl August född 1881 och
Oskar Wilhelm född 1886.

1893 gifter sig Frans Oscar Svensson,
född i Värnamo, med Emma Kristina
Karlsdotter från Nye och blir ny
rättarefamilj. De får två söner och 2
döttrar som alla föds där. 1898 flyttar
de till Myresjö socken.

Samma år kommer Frans August
Jonasson med titeln ryktare
*(Gårdsförvaltare/ en man som
handhar skötseln av djuren)*. Han har
hustrun Anna Kristina Svensdotter
och tre söner med sig. De flyttar
redan året därpå till Sävsjö.

Den 22 november 1899 säljer A.J.
Lundén halva egendomen (1/2 mtl

Södergård, ¼ mtl Mellangård, ¼ mtl Erlandsgård) till arrendatorn och kyrkvärden Klas Alfred Johansson född på julafton 1854 på Vallsjö södergård och Frans Abraham Gynnerstedt född 1851 i Mejensjö. Klas Alfred Johansson är då sedan 1894 gift med Kristina Fredrika Samuelsdotter från Skede. De har barnen Rut Aina, född 1894, Hanna Augusta, född 1898 och Carl Johan Martin, född 1901. Samtliga är födda på Uppåkra Södergård.

Ryktaren Johan Niklas Magnusson född 1855 och hans hustru Lena Sofia Andersdotter född 1848 kommer 1899 från Hylletofta. Med finns mannens barn i ett tidigare äktenskap Edla Matilda Kristina född 1885, Lydia Sofia Elisabet född 1887 och Emma Josefina Maria född 1890. Familjen flyttade åter till Hylletofta 1901.

Nu finns ingen uppgift om rättare

förrän i slutet av 1902.

År 1902, den 4 februari, skrivs ett köpebrev mellan köparna Frans Oskar Kylberg och Anders Magnus Storm och säljaren F.A. Gynnerstedt, avseende dennes halva av egendomen.

Samma år säljer Kylberg och Storm sin andel av gården till Klas Alfred Johansson, som nu blir ensam ägare till hela egendomen. Kanske detta förklarar osäkerheten med att anställa en rättare innan allt är klart med ägarförhållandet

Den 28 oktober 1902 styckar han av 16,695 ha till Anders Storm. Fastigheten får beteckning Grindstorp 1:1. Malinsbo eller Grindstorp avsöndrades "för evärdeliga tider" från Uppåkra Södergård.

Ägaren Anders Magnus Jonasson Storm var torpare och extra banvakt och gift med Kristina Katarina Johannesdotter Löf. De fick fem

barn.
1920-02-17 säljer Storm fastigheten till Ejnar Falk, som överlåter den till Simon Falk samma dag.

Den 4 november 1902 skrivs en ny rättarefamilj på gården. Det är Karl Edvard Karlsson född 1877 med hustrun Anna Augusta Johannesdotter född 1879 och deras söner Karl Rickard, född 1900 och Axel Gustaf Hugo född 1902.

Snart föds fyra barn ytterligare i rättarefamiljen och det är Oscar Gunnar född 1904, Nils Arvid Hjalmar född 1906, Elsa Maria Margareta född 1907

Och Märta Anna Olivia född 1909. Året efter står en ny ladugård färdig åt den nye arrendatorn, som stannar till 1919 då hela familjen flyttar till Stockaryd.

Då är dags för nya ägare.

Men innan dess, den 14 mars 1917, skrivs ett köpebrev mellan Klas Alfred Johansson och Ludvig

Sörensen omfattande 7,33 ha med beteckning Näset 1, som styckas av från Uppåkra Erlandsgård och 7,76 ha från Uppåkra Södergård med beteckningen Näset 2.

Dessutom säljer K.A. Johansson av det gamla soldattorpet ånahemmet 107 till C.J. Johansson 1918. Det omfattar 13,5584 ha och har varit soldattorp under Uppåkra Erlandsgård och Uppåkra Mellangård. C.J. Johansson säljer sedan Brånahemmet vidare till Carl Alfred Sandahl och hans hustru Anna Cecilia Sandahl 1922.

Och slutligen 1919 skrivs ett köpebrev mellan Klas Alfred Johansson och Axel Lundell på Oxhagen 1, som är avstyckat från Uppåkra Erlandsgård och omfattar 5,41 ha.

I huvudbyggnaden fanns under flera år hyresgäster. jägmästare Anders

Gustaf Ericsson född 1855 och hans hustru Anna Maria Andersson född 1865 och sonen Nils född 1894 och dottern Lisa född 1896 flyttade in 1900 men flyttade till Värnamo redan 1902.

År 1903 flyttar ingenjör Magnus af Klinteberg född 1866 och hustru Marie Elisabeth Fritsch född 1869 in med sina barn Knut Wilhelm född 1898, Magnus Wilhelm född 1901 och Hugo Baltzar född 1903.

År 1906 flyttar familjen till Fröderyd. Därefter kommer handlanden Bengt Johan Johansson född 1853 från Norrköping tillsammans med hustrun Ada Lovisa Strömberg född samma år och med den numera historiska yrkestiteln fältskär. Samtidigt kom dessutom sjömannen Karl Wilhelm Johansson född 1888, fröken Hilda Strömberg född 1855 och fröken Gertrud Hildegard Flygare född 1887.

Samtliga flyttade till Gröndal nr 18 i Sävsjö i oktober 1908.

År 1912 hittar vi en ny hyresgäst i husförhörslängden. Det är f.d. kantorn och folkskolläraren i Torsets folk-skola Johan August Ekedahl med hustru och tre barn. De kom från lärarbostaden i Torset men flyttade vidare 1915 till Hallstenstorp.

På den allmänna flytt dagen, den 14 mars 1919, köper Mathilda Sjöberg gårdarna. Hon köpte dem för 90 000:- av Klas Alfred Johansson, som bott i huvudbyggnaden sedan Ekedahls flyttade men som nu lämnar plats åt Mathilda Sjöberg med sin man, f.d. riksdagsman Felix Sjöberg och fem barn. De stannar bara ett år innan ett nytt ägarbyte sker.

Men först kan man läsa i stort uppslagen annons i Säfsjö Nyheter från den 4 mars 1920: Stor Kreaturs- och Lösöreauktion på Uppåkra gård. Det var 4 hästar, 20 goda kor av Ayrshireras, de flesta stambokförda, en del av dem premierade med 1:a pris, 5 kalvar, fem svin av

Yorkshireras och 20 unga höns, Leghorn, samt fem ankor och dessutom indiska löpänder, förutom alla tänkbara jordbruksredskap, 3 bisamhällen och 10 000 kg Gullregnshavre, som skulle få nya ägare.

Egendomens nya ägare var nu inte längre en privatperson utan Understödsföreningen för Kristlig Kärleksverksamhet (U.K.K.) som 1920-03-12 köper gården som bestod av ca 280 hektar, varav 190 hektar skogsmark. Köpeskillingen bestämdes till 95 000:-.

Huvudbyggnaden skulle bli vårdhem för personer med utvecklingsstörning eller som det då hette: Solhem för obildbara sinnesslöa.

Då U.K.K. köpt egendomen vidtog stora förändringar av huvudbyggnaden.

I Brandförsäkringsverkets dokument kan man se att bottenvåningen fick 9 rum, kök och en klosett (torrklosett). På övre våningen inrymdes 11 rum

och 1 isoleringsrum samt ett badrum.

Fortfarande bodde arrendatorn i ett hus nordost om huvudbyggnaden.

Omkring 1925 byggdes personalbostaden, som i dagligt tal kom att kallas Villan. Ett tvåvånings-hus med inredd vind och hel källare i vilken bl.a. bakstuga och tvättstuga fick plats. Det placerades mellan huvudbyggnaden och arrendatorsbyggnaden. Föreståndarefamiljen bodde på nedre botten och på andra och tredje våningarna fanns personalrum.

År 1921 byggs en ny arrendatorsbostad. Den kom att ligga söder om huvudbyggnaden, betydligt närmare ladugården som 1950 revs och ersattes med den nuvarande.

År 1953 slås de tre uppåkragårdarna samman till en fastighet och får beteckningen Uppåkra 5:1.

Mellan åren 1920 och 1930

arrenderar bröderna John och Herman Svensson från Bringetofta Brogård

Uppåkra av U.K.K.

I kontraktet, från 1920, som upprättades mellan ägarna och arrendatorerna, står bl.a. följande: Jakt och fiskrätt förbehålles, hvar jämte anstalten har rätt till bärplockning. Från arrendet undantages stora mangårdsbyggnaden, södra änden af boden, samt övre spannmålsvinden, vedboden, afträdet, del i brygghus, en svinkätte, ett stallspilt samt hela trädgårdsområdet. Äfven undantages torpet Höjden, hvars vinterfödda djur få sommarbete å hemmanets hagmark, men övriga torp med undantag av byggnader disponeras av arrendatorn.

---Äfvenledes skall arrendatorn lämna och skära sänghalm till anstaltens behof, mottaga besökandes hästar samt tillhandahålla skjuts för kvarnmäld och tvätt jämte i medeltalen en skjuts i veckan till Säfsjö med högst två timmars väntetid. Hvarje dag morgon eller afton allt

efter tillsägelse skall arrendatorn i anstaltens kök aflämna i medeltal minst 30 liter söt och oskummad mjölk mot det pris, som gäller för leverantörer vid närmaste mejeri, och beträffande alla öfvriga produkter, som han kan hafva till afsalu, skall han först hembjuda dem åt anstalten till ortens pris, varvid dock med hänsyn till den bekväma leveransen det allra högsta pris ej får tagas.

Förutom kött och fläsk, då sådant finns, beräknas åtgå hvarje månad cirka 3 kg smör, 500 kg potatis, 300 kg råg, 100 kg vete och 100 kg havre. Arrendatorn har att efter utsyning hugga och hemköra 30 kubikfamnar ved i stockved mot en ersättning av Tolf kronor pr famn. Veden hugges före den 1 mars och hemköres så att alltid torr ved finns.

Arrendatorn är skyldig visa trohet, hjälpsamhet och tillmötesgående samt alltid väl och vänligt bemöta anstaltens folk och äfven dess skyddslingar, som ej på något sätt få

förorättas eller skadas, och han har äfven att tillhålla sitt folk ett sådant oklanderligt uppförande.

John Svensson flyttar tillbaka till Bringetofta 1930.

Deras yngste bror, Bertil Svensson kommer som arrendator 1933 men flyttar 1935 åter till Bringetofta.

Herman Svensson har arrendet fram till 1937 då bröderna Bertil och

Helmer Magnusson från Femtinge tar över. Mellan 1940 och 1980 står Helmer Magnusson som arrendator.

Därefter arrenderas den vidare av sonen Sören Magnusson fram till 1995. En imponerande arrendeera av släkten Magnusson!

Mellan åren 1995 och 2009 bedriver sedan Christer Hallberg och Gunilla Johansson jordbruket på Uppåkra.

I november 1961 säljer U.K.K. vårdhemmet till diakon Folke Arlid och hans hustru Margit. Fastigheten, som fick beteckningen Uppåkra 5:2, kom

då att innefatta huvudbyggnad, personalbyggnad och några förrådsbyggnader samt ett markområde öster därom, tillsammans 50 150 m².

Under alla år sedan 1920 har

Understödsförening (U.K.K.) varit ägare till lantbruk och skog men 2009 säljer de ca 140 hektar av Uppåkra 5:1 till gårdens arrendatorer Christer Hallberg och Gunilla Johansson.

Den fastigheten får då beteckningen Eksjöhovgård 8:33.

Resterande ca 140 hektar, i huvudsak skogsmark, säljer U.K.K. 2010 till Sture Gynnerstedt och den fastigheten får beteckningen Skrapstad 2:3.

En 90-årig epok i den kristliga

kärleksverksamheten på Uppåkra var slut.

Referenser

Agertz, Jan, *Om ortnamn i Jönköpings län*, Småländska kulturbilder 2008, Värnamo 2008. Sveriges ridderskap och

adelskalender 2010,

Riddarhusdirektionen 2009

Brandförsäkringsverket

Husförhörslängder, födelse- och
dödböcker för Vallsjö socken

Karta över Uppåkra bys åker och äng,
avmätt i maj 1784

Lagfartsböcker från riksarkivet

Lantmäteriet

Protokoll från U.K.K.

Intervjuer med människor som haft
kontakt med gårdarna på olika sätt.

Bertil Zettergren

bertil.zettergren@gmail.com

Vårdhemmet Solhem

Huvudbyggnaden under 1920-talet

Det var epileptikerhemsföreståndarinnan fru Agnes Bergman (gift Stafsberg) och född 1863 i St. Åby i Östergötland, som redan 1913 startade vårdhemmet Solhem. Hon var gift med garveridisponenten Johannes Johansen Stafsberg, född i Norge 1857. Maken fanns i Libau i Ryssland (nuvarande staden Liepaja i Lettland) men folkbokfördes i Vallsjö. De hade fått två söner, tvillingarna Karl Johan och Gustaf Kristian, födda 1890. Karl Johan hade epilepsi (fallandesjuka) och Gustaf Kristian dog redan på hösten samma år. Agnes Stafsberg och sonen hade också varit i Ryssland men de kom

åter till Sverige 1904 och då till Knivshult i Rogberga församling. I början vistades Karl Johan på Vilhelmsro epileptikeranstalt utanför Jönköping, men Agnes Stafsberg hade en vision att starta ett eget vårdhem och tog därför hem honom och ytterligare fyra barn från Vilhelmsro. Men visionen var större och hon såg sig om efter något lämpligare boende för sin verksamhet. Detta fann hon på Vallsjö gård, utanför Sävsjö. Där hyrde hon huvudbyggnaden och flyttade in med barnen i april 1913. Verksamheten gav hon namnet Solhem.

Men redan i slutet av 1913 dog sonen av

sin epilepsi. Godkännandet från Medicinalstyrelsen att få bedriva vården dröjde emellertid och först 1915 blev formaliteterna klara med 25 godkända platser. Av barnen på hemmet kallades hon alltid för Mor. 1915 tog hon upp en diskussion med ägaren till Vallsjö gård om köp av egendomen men det blev inget av.

Hennes krafter började emellertid vid den tiden att svikta och hon tog kontakt med ägarna till Skede barnhem i Alsheda med en önskan om att de kunde överta hennes verksamhet.

Fru Stafsberg dog 1917 och under hösten samma år fick Solhem nya ägare. Det blev barnhemmets ägare Understödsföreningen för Kristlig Kärleksverksamhet u.p.a. (U.K.K.) som övertog verksamheten. Denna förening hade sin upprinnelse i Jönköpings läns Evangelisk-Lutherska sällskap för kristlig kärleksverksamhet (S.K.K.).

Detta sällskap, som kontraktsprosten Carl Emanuel Bergh i Malmbäck tagit initiativet till, hade sitt första konstituerande sammanträde i Nässjö den 19 februari 1912 och var en sammanlutning av präster och lekmän och hade

enligt stadgarna till ändamål att uppväcka och stärka intresset för kristlig kärleksverksamhet. Medel inbringades via enskilda gåvor, kollekt, syföreningsförsäljning m.m. En styrelse på 11 personer tillsattes med Bergh som ordförande och kontraktsprosten Fingal Bergqvist i N. Sandsjö som vice ordförande.

När arbetet skulle övergå i praktisk handling, vilket bl.a. innebar köp av egendom, var det nödvändigt att ordna de ekonomiska frågorna. Då bildades 1915-12-14, under Fingal Bergqvists ledning Understödsföreningen för Kristlig Kärleksverksamhet u.p.a. (U.K.K) för sällskapet. Sällskapet var en ideell sammanslutning och Understödsföreningen en juridisk person, som kunde få lagfart på de fastigheter som efterhand inköptes.

Föreningen har till ändamål att äga och förvalta fast och lös egendom och därigenom söka framarbete ekonomiska förutsättningar för diakoniföreningen S.K.K.

När Sällskapet stiftades sattes som närmaste mål att upprätta ett hem för värlösa barn och det första förvärvet blev

alltså ett barnhem, som grundats redan på 1850-talet och som drevs av Alsheda pastorat, men som nu hotades av ekonomisk undergång. Från och med den 1 augusti 1913 var Skede barnhem i Sällskapetets ägo och regi.

Men nya mål för Sällskapetets filantropiska inriktning skulle förverkligas och då stod plötsligt en ny verksamhetsgren för dörren, nämligen Solhem på Vallsjö gård (Asylen Solhem för obildbara sinnesslöa, som den officiella beteckningen löd.)

Tanken på ett hem för sinnesslöa barn hade funnits bland företrädarna för verksamheten i Alsheda redan omkring 1875 och man hade en tid en avdelning där för just sådana barn.

Fru Agnes Stafsbergs bortgång sommaren 1917 aktualiserade ett omedelbart övertagande och detta skedde den 1 oktober samma år.

Man anställde då en föreståndarinna, fröken Karolina Jönsson, född 1892 i Laxsjö i Jämtland.

Den första utgiften för föreningen blev att köpa inventarier för 10 700 kr.

Därefter gick det några år och man insåg

att Vallsjö gård i längden inte skulle rymma den verksamhet som alltmer utvecklades. Dessutom skedde ett ägarbyte av gården och den nye ägaren ville själv disponera också corps de logiet. Då kom egendomen i Uppåkra att framstå som ett utmärkt alternativ som ett hem för de utvecklingsstörda. Ägare var Mathilda Sjöberg, maka till Carl F. Sjöberg, och hon var beredd att sälja. Sällskapet spände bågen till det yttersta och via understödsföreningen förvärvades gården för 95 000:-. Den bestod egentligen av tre gårdar. Det var Uppåkra Erlandsgård 4:1 på ett halvt mantal, Uppåkra Mellangård 3:1 också på ett halvt mantal och Uppåkra Södergård 1:1 på ett mantal, sammantaget 2 mantal. Till den summan krävdes ytterligare 45 000:- för renovering och ytterligare 40 000:- till att uppföra bostäder för föreståndare och arrendator samt uthus m.m. Men skogen växte och många borgensmän ställde upp.

År 1920 slutar fröken Jönsson och flyttar tillbaka till Laxsjö men redan året innan, 1919, skrivs föreståndaren och diakonen Martin Olsson med hustru, husmodern Anna Elisabeth (Lisa), född Nilsson och deras barn, 3 pojkar på Vallsjö gård.

Familjen kommer närmast från Rönö, en liten socken på Vikbolandet i nuvarande Norrköpings kommun. På Solhem får familjen ytterligare tre barn. Fem av de sex barnen tar sig i början av 1940-talet namnet Oldaeus.

För verksamheten på Uppåkra inrättades en särskild lokalstyrelse, som fick till uppgift att intressera folk i Västra Härad för den nya uppgiften. Kyrkoherde C. E. Bergh i Malmbäck och kontraktsprost Fingal Bergkvist var drivkrafterna vid planering och flytt.

Den 7 juni 1920 var det så dags för invigning av den nya ”Sinnesslöanstalten Solhem”. Namnet Solhem hade man ju tagit med sig från Vallsjö gård. Över 100 personer var närvarande när kyrkoherde Ivan Lundgren från Vrigstad höll invigningstalet med utgångspunkt från Davids psalm 127:1 ”Om Herren icke bygger huset är byggarnas möda förgäves”.

Tack riktades till Solhems föreståndare, diakonen Martin Olsson med familj och dess läkare dr Abrahamsson samt personal.

Några sångare framförde en specialskrivna festsång vilken lyder:

Välkommen till vår Solhemsfest!

Vi hälsa hjärtligt varje gäst.

Det gläder oss vi vänner ser

Men vi behöva många fler

Vi äro några stackars små

som hjälplösa i världen gå

men tacka Gud, vår fader kär

för hemmet han berett oss här

Men allt är dyrt i denna tid

det hemmet har fått kännas vid

och skulder ha vi stora, små

så vi vet knappt hur det skall gå

Men den, som hälsans gåva fått,

Bör tacksam vara för sin lott

Och om en liten skärv du ger

Gud giver dig så mycket mer

Det finns ett ord, som säger så:

”Allt det i haven i gjort de små,
det haven i gjort himlens Gud.”

Må människor minnas detta bud.

Till sist vårt tack av hjärtans grund
till Er, på denna högtidsstund,

Må sol i hjärtat följa den,
Som varit, är och blir vår vän.
På initiativ av Carl Hammargren från
Sävsjö lade man i samband med
invigningen fram en lista där deltagarna
kunde teckna sig för gåvor. Dessa
inbringade närmare 2 000 kronor.

Sovsal på 1930-talet

I slutet av 1920 flyttar familjen Olsson tillsammans med personal och patienter, som beteckningen av de utvecklingsstörda fortfarande löd, upp till Uppåkra. Nu utökas antalet platser till 35. De första 7-8 åren bodde alla i huvudbyggnaden.

Föreståndarefamiljen tillsammans med övrig personal på bottenvåningen och de utvecklingsstörda på övervåningen. När personalvillan blir klar 1925 bosätter sig Olssons på nedre botten i den och i övriga huset fanns enkelrum för personalen. I samband med denna förändring kunde antalet platser utökas till 45 med ofta

många boende i varje sovrum. Solhem betecknades som en rixanstalt med hela landet som upptagningsområde för män över 15 år.

*Främre raden fr. v. Okänd, Martin
Olsson, Lisa Olsson, Ella Johnsson*

Diakon Olsson var en drivande kraft på Solhem. Han satt också med i kyrkans styrelser och var den som tog initiativ till den gravplats som finns på Vallsjö nya kyrkogård och där många människor, som bott på Solhem, ligger begravda. Martin Olsson var också engagerad i Sävsjö-ortens Fornminnes- och hembygds-förening där han ingick i dess första styrelse från 1922.

År 1934 delades verksamheten upp i två grupper, 35 så kallade obildbara och 10 arbetslever. En manlig arbetsledare anställdes. Därigenom kunde vården

förbättras och mycket nyttigt arbete kunde utföras av arbetsleverna. De medverkade under vintertid i skogsarbete och med vedsågning. Under sommartid var många sysselsatta i den stora trädgården där man odlade både grönsaker, jordgubbar och potatis och en hel del blommor. Dessutom kunde några hjälpa arrendatorn vid höskörd och potatisplockning.

Det var många yrkesgrupper som fanns representerade på Solhem. Där fanns kokerska, köksbiträde, sjuksköterska, sköterska och tvätterska samt föreståndare, husmor och arbetsledare. En ganska stor verksamhet med andra ord med i huvudsak kvinnlig arbetskraft. Redan i slutet av 1930-talet kom diakonen Gunnar Vigren som vikarie och 1943 flyttade han med hustru och en son till Solhem då han fick tjänsten som biträdande föreståndare. Tyvärr dog hans hustru redan efter några år. Hans andra hustru, som hette Margit, var sjuksköterska och med henne fick han under solhemstiden tre barn. 1947 slutade Martin Olsson och Gunnar Vigren fick tjänsten som föreståndare. Familjen flyttade 1953 till Lagan och vårdhemmet

Holmsborg, som de övertog.

Folke och Margit Arlid tillsammans med några boende, 1967

År 1944 kom Folke Arlid, som också var diakon, och fick vikariatstjänsten som föreståndare då Martin Olsson blivit sjuk. Arlids hustru, som också hette Margit, hade då redan kommit till Solhem och de gifte sig 1946. Året därpå föddes dottern Eva.

Folke Arlids vikariat som föreståndare gick ut 1947 då Martin Olsson med familj flyttade och han blev därefter biträdande föreståndare fram till 1953 då han tog över tjänsten som föreståndare.

Martin Olsson dog 1950 efter en lång sjukdomsperiod. Han och hustrun Lisa är begravda på Vallsjö kyrkogård.

Vårdhemmets standard hade genom åren

försämrats och lokalerna var alltmer slitna men ägarna var inte beredda att satsa på en renovering. Vid en inspektion 1960 av Karl Grunewald, nyutnämnd överinspektör för sinnesslövärderna vid Medicinalstyrelsen, engagerade sig denne i frågan om Solhems framtid och detta resulterade i att U.K.K. 1961 beslöt att sälja vårdhemmet till Folke och Margit Arlid.

Det innebar att man styckade av en tomt på ca 5 hektar, som omfattade ett parkområde med vårdhemsbyggnader, personalbyggnad och förråd samt mark öster om dessa byggnader.

På våren 1962 påbörjade Folke Arlid ett omfattande reparationsarbete av vårdhemmet och det kom att fortgå till hösten 1965. Först förlängdes huvudbyggnaden över de två altanerna i våningsplan två så att huset fick sitt nuvarande yttre utseende. Därefter skedde genomgripande inre renoveringar.

Huvudbyggnaden 1967

Hygienrum moderniserades och sovsalar blev till mindre rum. Senare anslöts också vårdhemmet till det kommunala vattenledningsnätet och den före detta arbetsledarbostaden gjordes om till terapilokal.

Den gamla arrendatorbostaden, som inte används som bostad under många år, totalrenoverades och blev åter bostad. Efterhand minskades också platsantalet till 32 och flera boende fick egna rum. År 1977 förvärvar John och Gunvor Kåreby, Jönköping, fastigheten av Folke och Margit Arlid. De anställer Anna-Lisa Blommefors, med ett förflutet på Strandängens vårdhem utanför Jönköping, som föreståndare och verksamheten fortsätter med samma inriktning. År 1988 sker ett nytt ägarbyte då Kårebys säljer fastigheten till fastighetsbolaget

Kapaciteten i Sävsjö AB med ägarna Boris Esselwall och Bertil Zettergren, som även de fortsätter med omsorgs- verksamhet under namnet Sävsjögruppen för omsorger AB.

Nu hade nya vindar börjat blåsa och påbud om integrering av utvecklings- störda i samhällena slås fast i ny lagstiftning. De boende på Solhem kommer därför efterhand att få flytta till nybyggda gruppbestäder i Sävsjö och snart står byggnaderna tomma.

Kapaciteten i Sävsjö AB försäljer i mitten av 1990-talet fastigheten till makarna Sigridur och Lennart Qvist, som kom att bedriva verksamhet för ungdomar med sociala problem.

Verksamheten går emellertid i konkurs och 2004 inköps fastigheten av Roy Gustafsson. Han gör omfattande renoveringar av huvudbyggnaden som därefter återigen blir privatbostad efter en lång vårdhemsera, som kom att omfatta

84 år.

Referenser

Johansson, K.H. teol.doktor, *"Dessa mina minsta..."*, Alsheda Pastorats Barnhem och Skede Barnhem, Nässjö 1958

Tetzell, O. Kyrkoherde. *Växjö stifts hembygdskalender*, Växjö 1928.

Husförhörslängder, födelse- och dödböcker i Vallsjö socken

Protokoll från U.K.K.

Tal av Martin Olsson om Sällskapet för kristlig kärleksverksamhets vårdhem Solhem, 1947.

Personliga anteckningar om vårdhemmet Solhem av Folke Arlid

Tidskriften INTRA nr 2, 2010

Diverse tidningsartiklar

Intervjuer av människor som haft kontakt med Solhem på olika sätt.

Bertil Zettergren

bertil.zettergren@gmail.com

Gamla pojkar

Arbetspojkar på 30-talet. Stående fr.v. Lennart Wessman, Eskil Johansson, Robert?, Arvid Johansson, Gunnar Petersson ?, Ernst Nord. Sittande fr.v. August Greek, Alvar Lindgren, Arvid Rolf, Folke Blomberg

Plötsligt träder de fram, pojkarna från min åldrades. De passerade Höjden, vårt barndoms somrar. En och en kommer de, får ansikte och kropp. För att inte tala om sättet att gå och deras ögon. Dessa ögon med en bottenlös sorg.

Arbetspojkarna på Solhem, det var dem vi såg i blåblus och med bärplockare i hand. Varken gamla eller unga, som om tiden stod stilla. Man märkte aldrig att de

åldrades. De passerade Höjden, vårt sommartorp under några år på femtiotalet. Ibland, när flitpengar hade betalats ut, var de på väg till Olle i Gåvan för att handla sötsaker och kanske snus. De stannade till för ömsesidig information. Det hände att Kalle Borg, den ständigt leende, chevalereskt överräckte en bukett hundkäx. Självironiskt kunde han peka på en

fördjupning i bakhuvudet, ”det var här vettet skulle suttit”.

Vi såg dem tåga i rad till söndagens högmässa. Vattenkammade med skjorta och slips. Först kom Folke, den mest namnkunnige, med sitt mjuka ansikte och med sin typiska fotföring. Gardinerna han vävt, med något ojämn stadkant, fick hänga med länge som ett kärt minne. Som en riktig herreman, kanske grosshandlare, sitter han på fotot från 50 årsdagen, omgiven av de obligatoriska blomsterkvastarna och händerna lugnt knäppta. Det gjorde ont i mig att höra att han på slutet, utlokaliserad, satt isolerad i en lägenhet vid torget.

Kalle Borg och Oskar Ring. Bilden från 60-talet

Allt börjar med några fotografier, som tar mig mer än femtio år tillbaka i tiden.

Där står Egon lutad mot mopeden, hans möjlighet att ta sig ut i världen- till lite privatliv. Kanske till och med ett och annat äventyr.....

En midsommarbild, Tidaholmar'n, den fryntlige, dansar runt med någon i köket och som alltid med hatten på. Ingen kunde som han bära upp denna huvudbonad. Det är inte förvånande att han med sin självklara pondus vid ett tillfälle blev tagen för föreståndare för hela Solhem.

Vad såg Eskil med sina mörka, iakttagande ögon och vad tänkte han? Skulle han dugt som vittne? Jag tror han kunde avslöjat många hemligheter.

Hugo med sin puckel och sina glasögon. Bakom dessa stora linser, de sorgsnaste ögon jag någonsin sett. Log han någonsin?

Där är Lennart som ville lära mig skriva. Det blev så många tvärstreck på E. Men det är tanken som räknas.

Med yxan i hand står arbetskarlen Bror. En fullt arbetsför kraftkarl, riktigt stilig i sin tweedkeps, poserar han leende för fotografen, färdig att spräcka nästa stycke. Ler gör också Arvid vid sin diskbänk, men annorlunda, mer underfundigt. På hyllan ovanför står två radioapparater, ett

av hans stora intressen. Radion lyssnade han på. Klockorna, hans andra stora intresse, plockade han isär och satte ihop, lätt. Arvid skötte plikttroget disken på vårdhemmet, handgripligt. Efter att ha diskat och torkat sista plåtmuggen för kvällen, kunde han unna sig en skön stund i källaren med att avlyssna samtal på interntelefonen. Arvid var den som vid utlokaliseringen, till allas förvåning, konstaterade att detta skulle hänt mycket tidigare. *Bror Skoglund bild från 60-talet*
Dem vi inte såg men hörde talas om var

de som fanns ”där inne”. Av arbetspojkar kallade ”gubbarna”. Vi anade dem som bleka skuggor i fönstren. Man talade om vattenskalle och deformationerade kroppar. Vi fick en aning om samhällets olycksbarn. Detta satte fantasin i rörelse. Var kom de ifrån och tänkte deras familjer någonsin på dem?

Men det känns som om de fick en bra omvårdnad av friska glada människor. Sommarbilder med kaffe i gröngräset och foton från helgfirande med personal och arbetspojkar tillsammans, utstrålar värme, trygghet och faktiskt glädje.

Inger Högberg

inger.g.hogberg@gmail.com

Somrar på Höjden, torp under Uppåkra.

Christina och Inger

Några somrar bodde vi på Höjden, som var ett torp under Uppåkra, d.v.s. Solhem. För oss var det ett paradiset med sagolika drag: en liten grå stuga, ett lärkträd, ett lutande dass med flera hål och en gammaldags rosenbuske med vita

blommor. Utanför gick vägen mellan Solhem och Sibbarp. Det var inte särskilt många som passerade: Einar på Storegården på väg till skogen, släktingar på väg till oss och -kanske oftast- solhemspojkarna på väg

till Gåvan och Torset. Jag minns inte att vi Inger att skriva och att det måste ha varit var rädda eller tyckte att det var något Arvid som undrade om vi hade någon konstigt med dessa ”pojkar”, även om vi radio som behövde lagas. Vi hade nog inte förstås måste ha sett att det var vuxna som det... Men när pappa tappade sin vigsel- ändå på visst sätt var som barn. Vi fick ring under vedhuggning mobiliserades de hyra Höjden tack vare morfars, Josef hjälpsamma ”pojkar”. En hel grupp Petersson, kontakter med Solhems ägare erbjöd sig att leta i stengårdsgården och Kristlig kärleksverksamhet. Sommaren på en förmiddag var den helt genomsökt, 1949 var vår första sommar på Höjden för att inte säga raserad. Någon ring hittades inte men jag tror att belöningen och morfar kom ofta dit och plockade för det idoga arbetet var saft och bullar... blåbär. Han kände ”pojkar”, det gjorde Då och då under årens lopp har de dykt väl bönderna i Sibbarp och Torset, och vi upp i minnet dessa ”pojkar” och våra mötte dem genom honom. De hade namn möten med dem. Idyllisering? Ja, alldeles och personligheter och han måste ha säkert, men det måste ändå ha funnits behandlat dem på ett respektfullt sätt. Kan något gott i att solhemspojkarna rörde sig det ha varit den vanliga synen på dessa i och var en del av samhället. ”pojkar”? Ingen kunde ta miste på vilka hälsade mycket artigt på alla de mötte. de var där de gick i rad efter varandra och

Jag minns också att Lennart ville lära

Christina Engblom (f. Högberg)

PRÄSTALU I VALLSJÖ PRÄSTGÅRD

Vallsjö prästgård, byggd 1925.

Den 12 augusti 1930 om eftermiddagen stod en taxi från Blooms åkeri i Sävsjö och väntade på Ölandskajen i Kalmar.

Harald och Margit Blomstrand som nygifta 1930.

Med färjan från Färjestaden kom ett ungt prästpar från sin vigsel i Ventlinge för att tillträda komministertjänsten i Vallsjö.

Bruden Margit Berger, vars fader

kontraktsprosten Carl Johan Berger hade vigt dem, hade träffat den unge prästen Harald Blomstrand. Han var född 1905 av missionärsföräldrar i Brittiska Indien och hemskickad vid fem års ålder för att gå i skola i Göteborg och träffa sina äldre syskon för första gången. Föräldrarna Hilda och Theodor fortsatte sin gärning i Sydindien. Margit var tidigt moderlös och hade på faderns inrådan studerat till folkskollärarinna, något som hon senare skulle få nytta av som prästfru. Framåt nattkröken anländer de till sin prästgård. Där väntade fullt med folk med tårtor och kaffe. Så började ett ungt prästfolk en spännande uppgift, som här skulle vara

ända till 1959. En hel människo-
generation. Företrädaren var Gustaf
Pontén, vars far var kontraktsprost i
Hultsjö.

En komminister – som betyder
medtjänare – lyder under en kyrkoherde.
Vallsjö var då församling i Norra Sandsjö
pastorat. I prästgården där residerade
kyrkoherden David Bäckman. Prästgården
i Vallsjö var nybyggd 1925. Den gamla
låg ute i Grimsholmen mer i närheten av
Vallsjö gamla kyrka. Vallsjö nya granit-
kyrka låg där synlig från prästgården
vackert vid Eksjöhovgårdssjön, men
förargligt långt från det spirande stations-
samhället Sävsjö.

*Ungdomssamling Vallsjö prästgård,
1930-tal.*

En prästgård skulle ha vissa mått enligt de
ecklesiastika förordningarna. Tomten på
ett hektar var en avstyckning från Eksjö-
hofgård, en betydande gård med statare

och vällingklocka. Trädgården var ödlig i
början med nyplanterade fruktträd. I
mitten av trettioalet planterades på Fars
förslag tusen granplantor i nordvästra
hörnet. Själva huset var beskedligt stort
anpassat för en komminister. En prästgård
var en tjänstebostad som skulle bebos av
tjänsteinnehavaren. Den hade egentligen
tre ändamål. 1. Bostad åt prästfamiljen. 2.
Pastorsexpedition, där all folkbokföring
sköttes och där man hämtade alla sina
betyg. (Övertogs av Lokala skatt 1991).
3. Embryo till församlingshem. Sådant
kom först i slutet av femtiotalet i den
Goldkuhlska gula villan. Det fanns
många slags tjänstebostäder på den tiden,
för militärer, läkare, SJfolk, lärare,
jägmästare, veterinärer m.fl.

*Harald Blomstrand med konfirmander vid
klockstapeln, Vallsjö gamla kyrka, 1930-
talet.*

Prästgårdarna var de enda som man kan

betrakta som mest offentliga. Alla församlingsbor hade tillgång till den i livets alla skiften från födelse- och dopbok till död och begravningslängd. De besöken kunde också ge anledning till själavård, uppmuntran, rådgivning och sorgesamtal. Inte sällan kom kaffekopparna fram och man hamnade i den röda hörnsoffan, en tjänst som knappast Skatteverket idag kan erbjuda. Den dåvarande respekten för prästen kunde ibland resultera i att man kom köksvägen för att tala med prästfrun Margit. Om den soffan kunde berätta skulle det bli en hel del, som nu finns i det fördolda. På den tiden kunde också gäster komma oanmälda och då tog man sig tid. Arbetstidsreglering var inte uppfunnet. Expeditionsuppgifterna kunde anstå till kvällen. Den tredelade kakburken från JHfabriken tömdes på kakor och molnet av Matanzascigarrerna blev tjockt och glada skratt blandades med långväga gästers berättelser.

Så småningom började det komma små barn i prästgården. Barnafödslar då skedde om inte i hemmet så hos barnmorskan fru Asta? Johansson i Sävsjö.

Den första pojken dog vid en svår förlösning – doktorn kom för sent. Sedan kom jag Anders 1932 och mina fem systrar Anita 1934, Ingegerd 1936, Lena 1940, som dog 1941, Eveline (Maj) 1942, och Nunni (Gunnil) 1943. I samband med min födelse ett par dagar före jul startade Far i sin ensamhet en sed att till julaftonsmiddag i prästgårdens kök inbjuda ett antal ensamma äldre församlingsbor. Detta pågick sedan flera decennier.

Anders Blomstrands dop 22.1 1933. Övre raden: farbror Sigfrid Blomstrand, kantor Axel Franzen, kyrkvärdarna A W Nilsson, Gunnar Sandberg, Harald Blomstrand, faster Ingrid Blomstrand. Nedre raden Mor Margit, farmor Hilda Blomstrand med barnet, morfar prosten Carl Johan Berger.

Förutom att vara mor till barnen

förväntades av Margit som prästfru att hon skulle leda söndagsskola, starta ungdomsarbete, leda flera olika systerföreningar, ofta vara med vid bröllop och begravningar och vara värdinna för de många gästerna. Det var föredragshållare och adjunkt, som bodde på gavelrummet och hade fritt vivre till sin magra prästlön. Naturligtvis var prästfrun obetald. Representationsbidrag utgick inte. Under beredskapsåren fick hon ofta rycka in för de manliga lärarna, som skulle göra beredskapstjänst. Det var hennes största nöje. ”Tänk att få gå in i ett klassrum, stänga dörren efter sig och undervisa”, sa hon med eftertryck.

*Anders konfirmation, Hela familjen,
överst farbror Sigfrid Blomstrand, Far,
nederst Ingegerd, Nunni. Mor, Eveline,
Anders, farmor Hilda och Anita.*

För att få företaget att hålla samman hade man tidvis både hembiträde och barnskötare. Mor Margit var en duktig

arbetsledare och med ett icke föraktligt mått av diplomati kunde hon jämka spretande viljor. Hon fick oss barn att stå för olika arbetsuppgifter. Hon sa bara till en gång, men gav ofta beröm. Far Harald kunde uppvisa skilda sidor. Han kunde ibland upplevas som stram och ytterligt samvetsgrann. Tjänsteärenden på pastorsexpeditionen skulle helst expedieras med ”vändande post”. Ofta fick vi barn framåt kvällen ett bevekande leende. ”Ah, du skulle väl inte vilja utöka din godhet och springa ner till kvällståget och lägga på de här tjänstebreven”. Ibland ville han också ha en ”kardus” tobak och man kunde understundom få pengar till en Allers. Det blev många sådana kvällsmarscher till niotågets postkupé. Som fattig akademiker hade han lärt sig att respektera pengar och var ytterligt noggrann med sin egen deklaration. Att vara hederlig in till ”sista öret”. När hans urna sattes ner på Vallsjö kyrkogård 1992 berättade därefter hans sentida efterträdare Ulf Winter: ”Det berättas här i byn en historia om din Far från början av trettioalet. Han vandrade en dag nere i samhället och hittade en krona på gatan. (En krona hade då ett icke föraktligt

värde). Han lämnade in kronan, förmodligen hos överkonstapel Robert Louis Ultimus Wilander, framstående släggkastare, som skrev in hittegodset. Efter ett år ringde polismakten och sa att eftersom ingen gjort anspråk på kronan kunde pastorn komma och hämta den. I nästa års deklaration stod det under inkomster: ”Upphittat en krona!” – Lika noggrann var han med offentliga medel. När vi barn kom in på pastorsexpeditionen och bad om papper att rita på hänvisade han till lådorna till vänster i sitt stora skrivbord. ” Där får ni ta, det är mina privata. I lådorna till höger finns PASTORATETS papper. Dom får ni inte ta”! Vi lärde oss tidigt med tiden att ha respekt för det offentliga. Jag kan inte låta bli att tänka på Aina Erlander som efter Tages död gick upp till Regeringskansliet med alla pennor, som det stod ” Tillhör statsverket” på!! Kanske något att tänka på idag.

*Sävsjö musikällskap, Harald Blomstrand
tre från höger med fiol, nedre raden.*

Axel Franzen med kör. 1930-talet ?

Far Harald hade även andra sidor. Han var den musikaliske. Han startade tillsammans med kantor Axel Franzén Sävsjö musikällskap och spelade fiol. Runt 1940 lät han installera en tvåmanualig kyrkorgel, som drevs av en ”Baselmotor”, vilket vi barn tyckte var höjden av modernitet.

Han använde den inne i prästgården i det s.k. Indiarummet med Indienminnen eller satte sig vid pianot. Där har många Sävsjöbor blivit vigda eller döpta. Det brukade ske på lördagseftermiddagarna och man körde på mina krattade gånger. Vi barn tillhölls att vara tysta, när det pågick en förrättning. Spännande att titta på. Jag minns en gång en ytterligt nervös brudgum, som efter aktens slut suckade lättad och tog upp sin plånbok och gav

varje dåvarande barn en femma! Heder åt en sådan brudgum. – I det stora rummet bredvid, som kallades salongen, brukade gäster samlas. Jag minns nyåret 1947, då Sävsjö blev stad. Biskop Yngve Brilioth med maka Brita, dotter till Natan Söderblom, stod där mitt på golvet och den gode David Holm höll ett tal å kommunens vägnar. Då kom det från en av ungarna. ” Titta på farbror David. Han har glömt att ta av sig galoscherna”.

Anders, Anita, Margit och Ingegerd.

En tredje sida var Fars stora humor och berättarförmåga. Ingen kunde som han återge en dråplig händelse eller berättelse. En dag kommer det in en besökande på pastorsexpeditionen. Där fanns dessutom Fars privata bibliotek som var ganska stort. Ovanför hyllorna hade han av någon anledning porträtt på sina professorer i Lund, den världsberömde Anders Nygren,

smålandsprofessorn Hilding Pleijel och ett antal andra. Den besökande ställde sig förundrad och tittade på porträtten och sa: ” Är de Vallsjöboar alle desse??” – Han gjorde ofta hembesök gärna i de mindre stugorna. En historia som florerat i vår familj handlade om besöket hos fiskaren och storljugaren Masse Hägg vid Vallsjön. Far visades runt i stugan och kom till en vägg fylld med vapen. ” Ja, den häringa byssan, pastorn, är väldigt gammal, den har jag hatt annan sen den va e lita pistol” - ” Å när jag feck gammelgäddan här i sörännan å Vallsjön så va jag tvongen te å slå ut akterskepet på båten för att ho sulle rinna in smidit. Sen va de bare te å ro å ro”.

Jag fick ibland följa med på sådana hembesök, ofta hos någon, som låg allvarligt sjuk i fällbänken. Det blev samtal om vardagslivet och om det himmelska. Efter välsignelsen sjöng han en psalm med sin vackra röst. Nog var det högtid. Han kom ibland hem fylld av upplevelsen.

Lill Kristin

T.ex när han besökt vår gamla goda vän, arbetaränkan, som vi kallade Tant Tin, Lill Kristin sade andra. Hon brukade hjälpa till i köket på de stora kalasen i byn och hade själv julkalas för sina vänner i den lilla enrummaren, som låg i huset mitt emot Miltons järnhandel.

Anders och Anita i arbetskläder på prästgårdstrappan.

Tant Tin hjälpte mig att klippa mina får, som jag hade i mitten av fyrtioalet i

prästgårdens uthus. Jag höll och hon klippte med fårsaxen. Hon brukade ysta små fina ostar till jul och vi brukade få en sådan ljuvligt härlig smålandsost av henne. Vi hade just fått en sådan, när hon blev dödssjuk och Far besökte henne. Han läste förmodligen något och sjöng för henne och talade säkert om himmelen. När han skulle gå lyfte hon sin febriga hand och sa:” Men prosten, glöm inte å vänna på osten!!”

Ja, nu hade han blivit både kyrkoherde 1940, då Vallsjö och Norra Ljunga lades till ett pastorat och kontraktsprost i Västra Njudung 1942 - landets då yngste.

Anders med mors cykel och system Anita vid Vallsjö prästgård.

Vi hade en sed i familjen, som vi sällan missade. Vid helgsmål kl 18 på lördagen samlades vi alla till andakt på övre hallen. Far hade som mål att då vara klar med

söndagens predikan. Klockorna ringde i Vallsjö kyrka och vi sjöng ” Det ringer till vila och veckan går ut”. Därefter bröt kaffekalaset ut. Bredda smörgåsar och var sin Napoleonbakelse, som Far alltid inköpte på Wennbergs konditori. I den tidiga perioden tror jag att de kostade 15 öre styck. Jag kan ha fel. Så satte han sig i soffan och började berätta de mest häresande eller roliga historier. Han hittade på dem efter hand som tankarna rann till. Den mest berömda handlade om ” Hallonsaftståget” och alluderade på det lilla Vetlandatåget. ”– Säfsjö –Hvetlanda – Kvillsfors och åter.” Dagens s.k. TVhumor kan icke mäta sig med den trevnad vi kände då. Grannarna till prästgården var viktiga. Närmast skomakare Elfström. Gamle Carl, som gjorde de mest fantastiska läderstövlar och våra skolväskor i finaste svinläder, Herman och Viktor alltid lika trevliga och tjänstvilliga. Vilka fantastiska yrkesmän. I verkstaden har vi haft många intressanta samtal.

Grannen Carl Elfström i verkstaden.

Mitt emot bodde familjen Krantz med blomsterhandeln Linnea och snett emot Claes och Ville Andersson, underbara hjälpsamma och arbetsamma människor. Deras handelsträdgård var en viktig samlingsplats. Claes sa en gång till Far. ” Jo körkoherden. En annan som stier opp fyra om möra för å ella, en kan ju inte gå i körka. Kömmer jag dit sömnar jag tvätt!”. Vid infarten till Nygatan bodde Frans i Väret. Trots träbenet skötte han snöskottningen i prästgården med sin breda träskyffel. Snett emot prästgården låg Domaregården med häradshövdingen Landergren, vars döttrar Margareta och Karin blev bästa vänner med Mor och kom alltid på besök, när de kom hem från

stora ”världen”. Granne med Frans bodde kalaskokerskan Sigrid Johansson. Hon inkallades när det skulle hållas stor middag. Hon regrade i köket tillsammans med fröken Rosell, som serverade iklädd svart klänning med spetsförkläde. Dom gjorde aldrig några missar.

Harald lär Anders spela piano i Vallsjö prästgård.

Mina systrar blev snart duktiga till att servera och passa upp för gäster. Sigrid hade en syster, som var dvärg och hette Herta. Hon var nog van vid att inte träda fram i första taget. Vid någon större tillställning i samhället sitter Far på första stolsraden. Får syn på Herta vid dörren. ”Kom och sätt sej bredvid mig på stolen här, lilla Herta” ropar han. Blyg men stolt segar hon sig upp på stolen bredvid prosten. En tid senare kommer det en tjusig bukett från Herta.

Medhjälparna i församlingen var viktiga. På pastorsexpeditionen fanns den gode kyrkoadjunkten Gösta Sundberg, som blev barnens vän. Senare kom också diakon Folke Arlid, den fantastiske människovännen och vårdaren på Solhem. I gudstjänsten var det ju främst maestron Axel Franzén, den trofaste och skicklige organisten och körledaren. Han skulle lära mig att spela piano. Lektionen började med en läkeroltablett och kostade en krona. Kyrkvårdarna betydde mycket och kyrkvaktmästaren Aron Blixt först på cykel sedan på en blå moped. Han hade basker och en slocknad cigarr i mungipan. Jag hjälpte honom ibland att ringa den lilla kyrkklockan. Jag fick hjälpa till att ringa in freden i maj 1945. Det var många decibel och det tjongade länge i öronen när man kom ner. Hörselskydd var ännu icke påtänkt. Det fanns i församlingen en diakonissa, som kallades församlings-syster. Syster Ester var en institution i byn och betydde mycket för sjuka och gamla. På sjukstugan arbetade doktorerna Theler och Edén och syster Anna var den som bestämde en hel del där. Jag tror att Axel Franzén gav upp sina pianopedagogiska försök, när jag kom in i

min agrara period. Jag hade nämligen träffat mina kamrater för livet. Det var sönerna på gården Hägnen, Sture och Gösta Holm. Vi var som ler och långhalm.

Höhässjning på "samhällstrådan" i mitten av 1940-talet. Familjen Holm i Hägnen. Fr. vä. Anders Blomstrand, Gösta Holm, Majken Holm, Martin Holm, Sture Holm, Sigrid Holm, dotter till Fru Källström, dotter till Fru Källström, Fru Källström.

Deltog i gårdens alla sysslor. Körde mjölken till Simon Falks mejeri med häst, hässjade hö på "samhällstrådan", där rektor Harry Fröjd senare äntligen fick sin realskola. Tyvärr dog deras far Martin tidigt. Tant Sigrid lagade fantastisk mat till oss alltid hungriga luar. Där fanns fyra flickor Anna-Lisa, som en tid var uppskattat hembitråde i prästgården, Majken, Karin och Gunilla. Härliga människor. Jag saknar Sture, men har Gösta kvar.

Så var det alla hyss vi hittade på. Allt går ju inte att berätta om. Jag lyckades emellertid släcka ner hela kvarteret, när jag skulle dra ner en drake från de ingående elledningarna till prästgården. En söndag skulle vi göra en elektromagnet av en gammal dynamo och satte in trådarna i urtaget. Det blev ingen middag den dagen, när propparna gick. Så här i efterhand var inte många hyss, som Emil i Lönneberga gjorde, okända för oss. Under beredskapsåren försökte väl alla odla hemma så mycket det gick.

Margit med Maj och Nunni på cykelfärd. Prästgården var inget undantag. Med farbror Martins och hästarnas hjälp plöjdes gräsmattorna mellan äppleträdsraderna upp. Det sattes potatis och såddes havre till de djur som jag hade i uthuset. Det var höns, det var kaniner, det var får och det var en gris som överlevde rödsoten, men inte julen. Detta blev mitt lilla minijordbruk som räckte till

familjens potatisförsörjning under året och foder till djuren. Havren mejades med lie och nekerna sattes i ”gubbar” med fyra i varje. Hägnens tröskverk ”Thermenius” skiljde korn från agnar. Dessutom gällde det att plocka in all den ved, som sågades upp av sextio meter ved. Det var ett beting efter skolans slut, som jag höll på med fram till jul. Källaren var fylld av vedtravar. I den största lokalen fylld till hälften med ved samlades under den dystraste beredskapstiden en sorglustig skara för övning. Det var det s.k. hemskyddet. Far var någon slags blockchef och alla grannarna var kallade till prästgårdens källare mitt i mörkret. Alla hus hade mörklägningspapper för fönstren. Gatlyktorna var släckta. Där kom de ungefär som i TVserien ” ’emliga armén” med hjälmen på sned, pikyxa och vatten-spann med pyttsspruta. Om inte läget i april 1940 varit så allvarligt kunde man ha skrattat gott. – I samma källarsal samlade Mor under senare år ” flickringen” till onsdagsträffar. Det verkade som om man trivdes trots rätt primitiva förhållanden. Kanske någon ännu minns.

Stora scoutlägret vid Vallsjön, mitten av 1940-talet. Andra raden i mitten scoutchefen Edvin Andersson t. hö. Sven Hultman, präst och scoutledare och Harald Blomstrand, kårkaplan.

Det var ordentligt kalla vintrar i början av 1940-talet. Så kallt att kammen på tuppen frös av. Vår käre adjunkt Bertil Jannert och jag tog hönsen under kappan och gjorde en nödhönsgård inne i källaren.

*Anna-Lisa och Sigrid Holm i Hägnen.
Anna-Lisa gift med Gustav Rydén.*

Harald på tjänsteresa på en Lambretta omkring 1954.

Jag har ärvt föräldrarnas gästböcker. Det är en spännande läsning att se kända och okända namnteckningar från konfirmandföräldrar och syföreningsdamer till Olof Hartman, missionsbiskop Sandegren och operasångerskan Gertrud Pålsson Wettergren m.fl. Många var talare vid församlingsaftnar och gudstjänster.

Margit och Harald Blomstrand på Sjöberg 1992, 90 resp. 87 år.

En grupp var speciell, nämligen Fars studiegrupp ” Svarta Handen” med bl.a. Kalle Jonte, skofabriksarbetaren, som aldrig blev ren från skobecket, men var en hejare på filosofi.

Jag kan berätta mer, men slutar här med att säga att vår barndom i Vallsjö prästgård var en mycket lycklig och lärorik början att ta med ut i livet med goda föräldrar och många spännande människomöten. Det gläder mig att Vallsjö prästgård ännu är bebodd av kyrkoherde i en tid, då de flesta prästgårdarna sålts ut. På en handskriven lapp fastsatt med häftstift på prästgårdens port hade Far tecknat följande: ” STIG IN I GLÄDJEN”.

Anders Blomstrand

Som så småningom efter prästvigning i Kalmar domkyrka 1958, senare blev sjömanspräst i Rotterdam och därefter bl.a. till sist blev kyrkoherde och kontraktsprost i Dalby, Lunds stift.

Konfirmation 1936 Övre raden: Fr. vä. Gillis Carlsson, Sven Svensson, Nils Johansson, Lennart Sandström, Per-Erik Rundkvist, Gunnar Andersson, Harald Blomstrand, Ingemar Carlsson, Allan Lindberg, Ingvar Hultkvist, Erik Petersson, Hadar Andersson. Nedre raden: fr. vä. Inga Svanberg, Ingegerd Henriks, Ingrid Johansson, Ann-Mari Petersson, Eva Malmberg, Birgit Nordek, okänd, Märta Carlsson, Ing-Britt Olsson

En bildoktors memoarer, del 1.

Bosse med fru Monica

Livet styrs av slumpen. Vissa människor möter du ständigt, andra korsar dina vägar lika ofta, men med en tidsdifferens på några minuter. I extrema fall kan detta innebära att två människor inte träffar varandra förrän efter 25 år, trots en massa gemensamma vänner.

Exakt så var det för min hustru Monica och mig. Hon växte i och för sig upp i Huskvarna, men Sävsjö var baslägret i hennes liv. Där hade mamma Ingegerd vuxit upp, där fanns morfar Johan Nilsson, samt morbröderna Ture, Erik och Jonas. Monicas kärlek till Sävsjö gick så långt att hon slutligen köpte morfars hus på Graningevägen, eller Svinemynde som gatan heter i folkmun – det var då jag äntligen träffade henne. Och då hade till och med min kära mor känt henne i ett

helt år.

Två andra flickor, Eva-Lena Källström och Ulla Frigert, träffade jag redan på BB. De hade sett dagens ljus två dygn innan mig och förblev mina kompisar genom livet.

På tal om Ulla så hette hennes mamma Ekdal som ogift. Det var alltså Ullas mormor som hade en affär på Lundbergsplan. I min barndom berättades en anekdot om ett kvinnligt biträde i Ekdals affär som hade konstiga fingrar. Om jag inte minns fel påstods det att hon saknade fingeravtryck. En dag kom det inga kunder efter lunch. Som de flesta affärer i Sävsjö stängdes butiken under lunchen och just den dagen hade "hon med fingrarna" glömt att låsa upp efter rasten. Detta är ju ingen märkvärdig berättelse,

det märkvärdiga är i stället att ingen nu levande människa i min släkt verkar känna till berättelsen. Och i Frigertsläkten är det bara Ullas kusin Bengt som har hört storyn - och han har lika diffusa minnen som jag. Vem vet mer?

På tal om Eva-Lena så upplevde jag hennes faster Inga Källström som Sävsjös första särbo och en kvinnlig Harry Friberg (hjärten i Stieg Trenters deckare). Ty detta var en modern ogift kvinnlig fotograf med en officiell älskare (lokalredaktören Bros).

Just när detta skrivs, i november 2011, läser jag att Eva-Lena har gått bort. Men hon lever fortfarande starkt i våra minnen. Inte minst tack vare hennes återvändarfester i början på 70-talet. En dag mellan jul och nyår bjöd hon in alla gamla kompisar till mamma Astas källare, dit kom både vi som bodde kvar i Sävsjö och alla de som läste eller jobbade i Lund, Göteborg, Stockholm och så vidare. Det var mycket sång, musik och handklappning. Men jag fattar fortfarande inte hur alla fick rum.

Karriären som bildoktor började 1963, med en misslyckad evighetsmaskin. Det var kusinen Görans förklaring att energi

inte kunde nytillverkas, utan bara omvandlas, som fick mig att skrinlägga drömmen om att bli en ny Edison. I stället bestämde jag mig för att bli bilmekaniker. Det är ju nästan samma sak. Du sätter ihop några metallbitar, snurrar igång dem, tillför något som rinner och brinner - och vips, så går maskinen av sig själv. Åtminstone så länge bränslet räcker.

Första steget på mekanikerkarriären var en fråga till Elna på biblioteket:

- Har du någon bok som visar hur motorer fungerar?

Elna var Sävsjös bibliotekschef i många år och den som ledde mig in i litteraturens labyrinter. Och det är alltså tack vare henne som jag blev bildoktor. Men det jag beundrar henne mest för är sifferminnet. Jag kom aldrig ihåg numret på mitt lånekort - men Elna kunde det utantill! För övrigt kör Elna fortfarande med sin trogna bil, Jeeves. En Triumph Herald från 1963.

Efter skolan och lumpen började jobben på olika bilverkstäder och min karriär som rallyförare, men det visade sig snabbt att jag var betydligt duktigare som

tävlingsmekaniker än som tävlingsförare. Rallybilen ägdes tillsammans med polaren Gustav (Jan Gustavsson). Vi körde varannan tävling och var kartläsare varannan, men Gustav var betydligt duktigare, både som förare och kartläsare.

De fem åren i rallysvängen var minst sagt intensiva. På dagarna jobbade jag på Volvoverkstaden i Sävsjö. På kvällar, helger och semesterdagar mekade jag med Gustavs och min rallybil och var samtidigt chefsmekaniker åt Gert Blomquist, som körde fabriksbilar åt Volvo och Fiat i SM-serien. Samt en del rallycross. Gert är en av Sveriges mest uthålliga rallyförare, född 1946, blev svensk mästare 1999 och tävlar fortfarande.

Under rallytiden användes så gott som

alla mina pengar till bilen och tävlingarna. Detta ångrar jag verkligen inte - jag hade mycket roligt och lärde mig massor. Samtidigt måste jag erkänna att pengarna kunde ha investerats på andra sätt. Det svider fortfarande när jag tänker på den Aston Martin Zagato, som jag som 20-åring INTE köpte. Då kostade den 12 år gamla bilen 30 000 kr. Nyligen såldes den på auktion i England för 35 miljoner kronor.

Aston Martin DB4 GT Zagato

I stället för att bli miljonär på bilaffärer har jag försökt att bli rik på att skriva böcker. Detta har ännu inte lyckats. Visst säljer böckerna hyfsat, men jag har långt kvar till Liza Marklunds ekonomiska nivåer. Det var för övrigt moster Ebbas man, morbror "Hacko" Högberg, som fick mig att börja skriva. Under det år jag läste till yrkeslärare i Göteborg sov jag i

Hackos arbetsrum. Gubben hade passerat pensionsåldern med flera decennier, men levererade fortfarande lysande texter.

Varje kväll när jag kom hem från skolan tjuvläste jag den text han just då filade på - och upptäckte att även denna guda-benådade skribent vred och vände på varje formulering innan de blev bra.

Sedan dess har jag själv jobbat på samma sätt: Bra texter kräver mer transpiration än inspiration.

Det var även Hacko som påvisade nyttan av järnvägsbommar mitt i stadens pulsåder. Sävsjö byggdes ju runt järnvägen och stadens puls styrdes av bommarnas upp- och nedgång. Alla, oavsett yrke, ålder, kön och social ställning, blev därför stående vid

bommarna – och pratade med varandra.

Fenomenet fostrade invånarna till ett lite lugnare tempo och en större förståelse för varandra, än vad som är vanligt. Ända tills X2000 kom. Då, när bommarna ersattes av tunnlar och viadukter började Sävsjös själ så sakta gå förlorad. Trösten är att det brukar dröja några generationer innan en kultur helt dör ut.

Tja, det var allt för den här gången. Jag borde ju också berättat om alla

kompisarna som hjälpte mig att uppfinna evighetsmaskiner, bygga hyddor, leka cowboys och indianer eller tävla om vem som kunde sitta kvar längst i en myrstack. Men det tar vi nästa gång.

Bosse Andersson

Detta stod att läsa i Nässjö-Tidningen för 90 år sedan, den 18 januari 1922.

Fornfynd av stort intresse i Sävsjötrakten

Tovastenen – Tova reste denna sten efter sin fader Vråe, Hakon Jarls stallare

En korrespondent till N.D.A. har gjort en besök i Komstad, en by, som är belägen en halv mil från Sävsjö, vid den urgamla väg, som bl a leder till Vrigstad och Nydala. Komstad har sedan urminnes tider varit en samlingsplats och redan för århundraden tillbaka har här varit en tingsställe. För en del år sedan flyttades emellertid tingshuset för Västra härad till Sävsjö.

Mellan Sävsjö och Komstad är en liten sjö och på höjderna vid sjöns norra sida har man sedan länge tillbaka kunnat beskåda runstenar av vilka särskilt en är av betydlig storlek. Det är en bautasten på omkring 3 meters höjd, men den har fallit omkull på senaste åren. Meningen är emellertid, att bygdens folk skulle resa den på nytt, men kommer det att kosta pengar, torde det dröja.

Även andra stenar behöver ses till, emedan man vid jordbruksarbetet kör så nära dem, att de så småningom undermineras.

Korrespondenten vände sig vid sitt besök till lantbrukare Carl Svensson i Komstad som tillsammans med sin broder äger en gård i byn, och det är i deras trädgård, som en runsten av mer än vanligt intresse finns.

Prof Otto von Friesen, vilken som bekant är auktoritet på runforskningens område, har för omkring 16 år sedan fatt kännedom om att i Sävsjötrakten skulle finnas en sten, som var försedd med en slinga, som ej är vanlig på runstenar.

I Uppsala fanns en sten av samma slag och på denna saknades en runa, nämligen beteckningen för s. ”Om man nu på Sävsjöstenen funne denna runa, så vore

det ett vetenskapligt fynd av värde.”

Prof. Von Friesen reste till Komstad och hr Svensson var honom behjälplig vid forskningarna.

Man fann att runstenen i fråga troligen på 1830-talet hade slagits sönder, och den största delen av den fördes från den ursprungliga platsen och användes under många år som häll i en öppen spis i en backstuga.

Det blev förhandlingar med ägaren av stugan, och den i vetenskapligt hänseende intressanta spishällen köptes, varefter stenen flyttades till bröderna Svenssons trädgård, där den har en fredad plats.

Till all lycka hade stenen eller runskriften ej tagit någon större skada, utan runorna kunde tolkas av professor von Friesen.

Enligt vad hr Svensson trodde sig minnas, skulle inskriften vara Tova reste stenen till minne av sin Fader Vråe, Hakon Jarls stallare, som dog i England.

Det bör nämnas att stallare nu väl skulle motsvara allra minst hovstallmästare, och Hakon Jarl var ju en mäktig man.

Stenen härstammar från vikingatiden alltså för omkring tusen år sedan, och stallaren har väl fallit i något härnadståg till England.

Det märkliga är; att prof von Friesen fann det på Upplandsstenen saknade och omstridda s:et. Upplandsstenen är rest till minne av samma person och stenarna

kompletteras varandra. Troligen har samme man huggit in runorna i stenarna.

Det kan för övrigt nämnas, att en sten vid Komstad är rest till minne av en släkting till den nämnde stallaren.

Stugan, där stenen användes som spiselhäll, har sedermera rivits, och man har sökt efter andra delar av stenen, men förgäves.

Endast ett hundratal meter från bröderna Svenssons gård ligga två ganska väl bevarade hällekestor från bronsåldern.

Den ena kistan har både sido- och gavelstenar den andra är litet mera skadad, men att det är en gravplats är tydligt.

Hällarne över gravarne äro borta och ha säkerligen använts vid grundläggning av något hus. Båda gravarna ligga på toppen av var sin gravhög, och gravhögarna med sina kantstenar äro fullt tydliga. Själva gravarna äro fyllda med jord o. småsten, och man vet naturligtvis ej, om de under århundradenas lopp varit utsatta för gravplundringar. Någon grävning i

vetenskapligt syfte torde aldrig ha ägt rum, och man skulle troligen under gravarna eller på andra platser i närheten kunna göra fynd av intresse Gravarna besågos av professor von Friesen.

I närheten av gravarne ligger ett helt gravfält från heden tid, och det är ej fridlyst, varför det först måste undersökas och fridlysas.

Mycket tyder också på, att nära gravfältet varit en offerplats. Man har nämligen funnit hästben i stor mängd.

Vid jordbruksarbetet och odlingen ha även gravar förstörts. Man är också övertygad om, att menigheten här under hednatiden hade en tingsplats, och så har ju varit fallet under de senaste århundradena.

Med stor sannolikhet kan sägas, att i denna trakt fordom bott folk av hög samhällsställning. -

Till sommaren borde vetenskapliga grävningar och undersökningar äga rum.

Axplock från tidningsarkivet

Vi bläddrar vidare i Smålands Dagblad med Sävsjö nyheter från skottåret 1952.

Lösnummerpriset hade nu höjts från 20 till 25 öre.

1:a raden fr.v.: Bengt Kling, Erik Bjerhag, Henry Franzén, Uno Karlsson, Ivan Linnér, Rune Svensson, Allan Lindberg, Karl Andersson, Stig Reneby, Per Erik Weihagen, Sven Sandström, Allan Nordek och Wiktor Elfström.

2:a raden fr. v.: Gunborg Kling, Ellis Carlsson, Evy Franzén, Elsa Andersson, Thea Brandt, Alva Carlsson, Doris Weihagen, Astrid Gustavsson, Asta Linnér, Ulla Andersson och Kerstin Käll.

Artiklar finns 13 februari, 19 april, 5 maj, 21 juni, 7 juli och 3 november.

Vad hände för 60 år sedan?

På förstasidorna kan man läsa, att general Dwight Eisenhower vann presidentvalet i USA med rekordartat röstetal. Inför andrakammarvalet blir det duell mellan Tage Erlander och Bertil Ohlin. Högern med Jarl Hjalmarsson gick framåt i valet medan Bondeförbundet med Gunnar Hedlund tappade väljare. Vinterolympiaden spelas i Oslo och sommarolympiaden i Helsingfors. I England dör kung George VI och drottning Elisabeth II (25år gammal) efterträder sin far på tronen. Vår kung Gustav VI Adolf fyller 70 år. Selman Waksman, USA, född i Ryssland, fick nobelpriset i medicin bl a för streptomycinet, det första effektiva ämnet mot TBC. Vi får fullständig religionsfrihet i Sverige och första frikyrkliga vigseln äger rum. Vilhelm Moberg skriver *Invandrarna*. Bandyspelaren "Snoddas" slår igenom i radioprogrammet "Karusellen" med sin låt "Flottarkärlek".

Onsdagen 2 januari

Sävsjö folkmängd ökar med 84

Folkmängden i Sävsjö församling har under det gångna året ökat med 84 och utgör nu sammanlagt 4.486 personer.

Äldsta innevånare är änkefru Kristina Matilda Pettersson, Uppåkra Norregård, född 1853 . Äldsta man är f d åkaren Sven Adolf Pettersson, Vrigstadvägen 6, född 1859.

Den 1 januari 1952 trädde inkorporeringen av Hjärtlanda i kraft och därmed kom stadens totala folkmängds-siffra att lyda på 4.649, ett folkmängds-tillskott för staden på 163 personer.

Tre frågor vid årsskiftet till kända Sävsjöbor.

1. Har något inträffat 1951 som ni särskilt anser vara värt att glädjas över och i så fall vad? 2. Något, som under 1951 vållat er besvikelse? 3. Vad hoppas ni av 1952?

Elvira Carlsson, fru och husmor:

1. Finns bara ett svar: att kaffet blivit fritt.
2. De höga priserna på matvaror. 3. Att priserna på i synnerhet byggnadsmaterial inte fortsätter att hålla sig vid samma otäckt höga nivå, utan att en vanlig barnfamilj kunde bygga sig ett litet hus

och slippa hyra.

Georg Gillmert, disponent och industriidkare:

1. Särskilt glädjande att industrierna, trots materialbrist, kunnat hållas igång utan större avbrott än vad som varit fallet. 2. Trädfällningen på Storgatan. 3. Bättre materialtillförsel samt en prispolitik, som medger industrierna fulla sysselsättning.

Fredagen 4 januari

Riksantikvarieämbetet

har erfarit att ett medeltida bäraltare bevaras i Hjärtlanda kyrka. Då detta så vitt känt är unikt i sitt slag i vårt land, önskar ämbetet studera och avbilda detsamma. Hos pastorsämbetet begäres därför tillfällig utlåning av föremålet.

Lördagen 5 januari

Ur "Blick på sta'n" sign. Bros

Till sist tycks det vara på tiden att den, som omhänderhar flaggningen på den stadens fastighet, i vilken bl.a. stads-hotellet är inrymt skaffar sig en almanacka. I en sådan är som bekant allmänna flaggdagar uppräknade. Även om kåken inte precis har rangen av stadshus, ville man ändå gärna se att dess

flaggstång användes för sitt ändamål en sådan dag som nyårsdagen. Därmed inte sagt att man behöver flagga hela den efterföljande natten som grannen vår. Nästa flaggdag är den 28 ds.

Tisdagen 8 januari

Kommunalt bomb i Sävsjö. DK petade sin ordförande.

En kommunalpolitisk bomb kreverade i går kväll då Sävsjö stads drätselkammare höll sitt första sammanträde för året. Bondeförbundaren, lantbrukare Erik Hjertberg, utvoterades nämligen som kammarens ordförande och i hans ställe valdes folkpartisten och nyblivne landstingsmannen Erik Carlström.

Lördagen 12 januari

Arbetslöshet hotar Sävsjö skoarbetare

Den minskade ordertillgången vid skofabrikerna i Sävsjö har medfört, att en viss risk föreligger att en del arbetskraft måste avskedas. Det första avskedandet kom i onsdags, då fem arbetare på Sävsjö

skomanufaktur blev uppsagda efter fjorton dagar. På Sävsjö skofabriks AB och A.W. Nilsson & Co uppges situationen vara labil. Föreståndaren för arbetsförmedlingen Martin Gustafsson uppger, att det redan före jul började bli svårt för bleckfabrikernas arbetare. Inom byggnadsbranschen är det däremot ingen arbetslöshet och även på andra arbetsplatser i Sävsjö synes arbetstillgången räckta till.

Fredagen 25 januari

Nya ambulansen på plats

Det har gått åtskilliga månader sedan landstinget bestämde att en ambulans skulle stationeras i Sävsjö, men först i dagarna har beslutet blivit verkställt. Sävsjöns första ambulans är en specialbyggd Volvo, vitröd till färgen och med en bekvämlig interiör. Motorn är på cirka 85 hkr. Enligt vad sysslomannen på Sävsjö sjukstuga, f. överläroren Oscar Gustafsson meddelar, kommer ambulansen huvudsakligen att dirigeras från sjukstugan. I de flest fall fordras läkare-direktiv för att ambulansen ska rycka ut, men den kan också rekvireras av sjuksköterskor och barnmorskor i vissa fall

och i absolut trängande fall av privatpersoner. Maximivgift för ambulans-transport är så låg som 10kr.

Måndagen 28 januari

Sävsjö BK i topp efter två segrar 4-0 för Sävsjö i Osby

Sävsjö BK imponerade väldigt på Osby-publiken vid lördagseftermiddagens bandyuppgörelse nere i Skånemetro-polen, omtalar vår rapportör Bengt Pettersson. Särskilt kedjan spelade ögonfängande, och de fyra mål som kvintetten fabricerade var mycket välförtjänta, om man tar SBK:s anfall i betraktande. Då Osby inte lyckades

överlista Arne Engdahl i Sävsjöburen någon gång blev slut-resultatet 4-0.

I 14:e minuten lossnade det för gästerna och cf Tage Almqvist gjorde 0-1 efter förarbete av "Purr" Lindqvist. Två minuter senare gjorde Almqvist 0-2 på målvaktsretur efter kort skott av Roland Söderström. Sitt och Sävsjös tredje mål gjorde "Gnajden" efter 30 minuter. 4-0 gjorde Birger Rydh efter passning från "Gnajden". Arne Engdahl hade en av sina lugnaste dagar. Av de båda backarna får Sven Liewenborg ett extra plus för säkra brytningar och i den jämna halvbackskedjan gjorde särskilt gamlingen "Ragge" Kraft en storstilad insats efter paus.

Fredagen 1 februari

Arbetet med Statens järnvägars dubbelspår

fortgår för fullt inom Sävsjö stad. För närvarande grävs "grund" för dubbelspåret mitt för Lignitverken, där en 125 hkr:s grävskopa smidigt och snabbt lastar jord på 4 lastbilar. 650 liter fast massa tar skopan i taget och det blir ett lagom billass av fyra skopor ungefär 2½ kubikmeter. Söderifrån eller från Stockaryd räknat är jordmassorna undanskaffade till

och med Broddanäs och vid Örsby lastas f n jord på järnvägsvagnar för transport till Nässjö. Jordmassorna i Sävsjö har Sävsjö stad lagt beslag på i stor utsträckning och de till fyllnad av den sankta marken vid pensionärshemmet. Arbetet med dubbelspåret är av vidlyftig karaktär och när tågen kan börja rulla på det nya spåret söder om Sävsjö är ännu ovisst.

Fredagen 8 februari

Ur ”Blick på stan” sign. Bros

Det var den gamle inbitne sockenbon med hemort väster om ån, som stod och filosoferade vid åbron över de otaliga billaster grus, som sedan några veckor tillbaka forslas från dubbelspårgrävningarna till ”sjukstugemossen”: - Jaså, har di äntligen börjat flötta över Vallsjö till Ljonga!

Tisdagen 12 februari

Övergiven Vrigstadkvarn blev modern Sävsjöfabrik

Fabrikör Ingbert Bjerhag på firma Standard Stoppmöbler i Sävsjö befann sig för ett par år sedan i en på samma gång både lycklig och olycklig situation. Som företagare kunde han glädja sig åt, att hans rörelse gick bra t o m så bra att han på allvar började vänja sig vid tanken på en utvidgning. En sådan var emellertid inte lätt att åstadkomma i den lilla fabriken vid Kristinagatan. Han hade hört talas om att det stod en gammal timrad kvarnbyggnad i närheten av Biskopsbo utanför Vrigstad och så kläcktes en lustig idé: kanske det gamla mjölverket gick att flytta. Tanke följdes av handling. Nu står den forna kvarnen, som fordom var målet för tusenden sädesforor från Vrigstad med omnejd och fyller en uppgift som härbärge för en modern industri vid Vallsjö-gatan i Sävsjö. Firman sysselsätter nu 18 man mot tidigare 10.

Onsdagen 13 februari

Folkdräkt för Sävsjö efterlyses

Sävsjö Hembygdsförening har sedan flera år tillbaka nedlagt ett berömvärt arbete på att få fram föremål av olika slag, som kan sättas i samband med folkkulturen i våra trakter. Vad som nu närmast är aktuellt i

hembygds-kretsar i Sävsjö är en folkdräkt till folkdanskillett. Detta gille har som bekant återuppstått efter att ha legat nere i flera år, och sedan åtskilliga månader ligger folkdansare i Sävsjö i regelbunden träning.

Byggmästare Fabian Andersson är den drivande själen, då det gäller kulturbevarandet i Sävsjö och han går f n med brinnande intresse in för att få fram en hembygdsdräkt till folkdansarna.

Gillet och Sävsjö hembygdsförening vill gärna komma i förbindelse med personer, som kanske har något kvar av gamla plagg eller delar av sådana i både ylle, linne och bomull. Vi vore även tack-samma för om de, som har något gammalt vävnadsmönster från äldre tider förvarat i någon låda, ville låta oss veta detta, framhåller Andersson.

Torsdagen 14 februari

Privatförslag till järnvägsövergång i Sävsjö diskuteras

Ett privatförslag till lösning av problemet med järnvägsviadukt i Sävsjö stads centrala del föranledde vägdirektören i länet, länsarkitekten och generalplane-författaren att på onsdagen göra ett besök

i Sävsjö, varvid det föreliggande förslaget blev föremål för diskussion med stadens myndigheter. Förslaget, som tillkommit på rent privat initiativ, har utarbetats av civilingenjör Bertil Thorstensson i Sävsjö och innebär att en viadukt över järnvägen skulle förläggas så, att den anknyter till stigningen på Djurgårdsgatan, passerar järnvägsspåren omedelbart intill järnvägsstationen och genom en svängning utmynnar på Stora torget.

Förslaget har rönt stor uppmärksamhet, på det tyder bl a det intresse, som ovannämnda fackmän visat.

Torsdagen 28 februari

Sävsjö scoutkår firar på lördag sitt 20-årsjubileum

I samband härmed blir det också skifte på ledareposten inom kåren, då nämndeman Edvin Andersson överlåter chefskapet till sin sedan många år tillbaka trogne drabant Gösta Lundgren.

Sävsjö RK:s 35-årsjubileum

Sävsjö rödakorskrets firade sitt 35-årsjubileum i onsdags med en högtidlighet i Sturesalen. Inledningsanförandet hölls av rödakorskretsens ordförande doktor Sven Pripp, som i en väl utformad historik skildrade rödakorskretsens 35 år.

Efter sitt anförande hyllade doktor Pripp fru Alma Ringius och grosshandlare John Ringius som stått med i arbetet sedan begynnelsen. De utnämndes till hedersmedlemmar och fick mottaga en blomsterhyllning.

Lördagen 1 mars

Byggtillstånd i år för kronikerhem och sjukstuga i Sävsjö

Ett inom medicinalstyrelsen uppgjort förslag till fördelning av byggnadskvoten för sjuk-och hälsovården under året, som nu inlämnats till regeringen upptar bl a nybyggnad av sjukstuga och vårdhem för kroniskt sjuka i Sävsjö för en beräknad kostnad av 1.145.000 kronor.

Fredagen 7 mars

Faninvigning och pionjärhyllning vid

Lördagen 8 mars

Brandkåren

fick på fredagsförmiddagen larm till Sandins pensionat på Östra Järnvägs-gatan, där glöd från spisen råkat komma på en kudde och antänt denna. Det hela släcktes dock snabbt, och någon nämnevärskada uppstod icke.

Onsdagen 26 mars

Dra in mjölkbutik i sta'n "snilleblix" vid mejeristämman

Vid Sävsjö-ortens mejeristämman på Sturesalen i måndags hade Åke Hult fastnat för en post i styrelseberättelsen, som angav att föreningens detaljaffär gick med förlust. Och tyckte att man borde indra en mjölkbutik i staden. Detta tyckte inte Erik Carlström var förenligt med god kundservice. Skulle någon affär dras in skulle det vara huvudaffären i mejeribyggnaden, men då vore det bönderna själva som blev lidande part. Hult menade, att den butiken gott kunde vara kvar men ansåg att föreningen inte skulle förlora på att Sävsjöborna skulle ha det bekvämt med mjölkhämtningen. Något nämnvärt gehör vann dock inte hans butiksförslag.

Torsdagen 27 mars

Sigvard Gustavsson ny skytteordförande

Sävsjö skytteförening höll på måndagskvällen sitt årsmöte. Till ordförande valdes verkmästare Sigvard Gustavsson. Till styrelsemedlem efter Ejnar Jönsson, som av sagt sig återval, valdes Bertil Nilsson. Kvarstående i styrelsen är Karl Henriks, som undanbad sig återval som ordförande, Agne Svensson och Gunnar

Pettersson. Till styrelsesuppleanter valdes Gösta Rydberg, Folke Gynnerstedt, Ove Söderqvist och Börje Strömberg.

Revisorer blev Gunnar Engdahl och John Ekholm.

Onsdagen 2 april

Handelsbanken i Sävsjö jubilerar

Svenska Handelsbankens avdelningskontor i Sävsjö kunde igår fira 50-årsjubileum. Bank AB Södra Sverige, som 1919 gick upp i AB Svenska Handelsbanken, öppnade nämligen ett avdelningskontor i Sävsjö den 1 april 1902, sedan Sävsjö i 15 år varit utan affärsbank. Banken hade sina första lokaler i Sävsjö Trävaru & Handels AB:s kontor vid Lundbergs plan, vilket var samma lokaler som halvtannat decennium tidigare brukats av ortens första affärsbank, Östergötlands Enskilda Bank. 1921 kunde banken flytta in i egna lokaler i samma fastighet, där rörelsen sedan var bofast i 30 år. I höstas flyttades kontoret till den nybyggda Lindströmska fastigheten i korsningen Odengatan-Storgatan. Jubileet firades igår med kaffesamkväm i bankens lokaler.

Torsdagen 3 april

Sävsjöbor åtalas för fräckt fiske i Hjärtlandasjö

Ett par Sävsjöbor åkte häromkvällen fast för olaga fiske i Myrsjön i Hjärtlanda socken.

En anförvant till dem hade, enligt vad de själva uppger, erhållit ett muntligt löfte till fiske av en hemmansägare, som trodde sig ha fiskerätt i nämnda sjö. På denna grund packade de båda Sävsjöborna en dag i denna vecka ihop sina fiskedoningar och cyklade ut till sjön, där de utplacerade hela 85 saxar. Under det att de höll på med det tidsödande arbetet observerades de av en person, som inte på något vis kunde sätta de båda herrarna i samband med innehavandet av fiskerätt i sjön.

Fiskevattnet arrenderades nämligen av en

frisör i Sävsjö, och denne fick också frampå eftermiddagen påringning från observatören om att det tjuvfiskades på hans vatten. Efter sitt arbetes slut begav sig frisören ut till sjön, där han såg de många vakarna men däremot inte skymten av personerna, som huggit upp dem. Han började plocka upp saxarna, på vilken bl a en gädda på drygt 2 kg bitit sig fast, då plötsligt fiskedonens ägare uppenbarade sig. Dessa kände sig förmodligen i sin tur kränkta och hotade frisören med stryk, om han inte genast lämnade deras saxar i fred. Den rättmätige fiskerättsinnehavaren såg sig nödsakad att tillfälligt kapitulera inför övermakten men hämtade förstärkning omedelbart genom att alarmera Sävsjöpolisen. ÖK och en konstapel anlände inom kort till valplatsen, men då var de båda saxfiskarna ånyo försvunna. Däremot återfanns deras cyklar, och genom ett enkelt trick lurades också ägarna fram ur skogens skrymslen. De förnekade att de hade hotat frisören med stryk men erkände det olaga fisket. De kommer att åtalas för att ha använt mekaniska saxar, vilka redskap är förbjudna att brukas efter den 15 februari. Troligen kommer de också att stämmas

för tjuvfiske av fiskerättsinnehavaren.

Onsdagen 2 april

Busflygningen över Sävsjö

Återigen har vi det tvivelaktiga nöjet att bli utsatta för ”luftanfall”. J-27-an har med tjutande motor svept fram över hustaken, med påföljd att åkarens häst med ens uppförde sig som om han var 10 år yngre, katten sprang och gömde sig och sjuklingen i sin säng tyckte att hans huvud sprängdes i småbitar av dånet.

Man kan fråga sig: har vederbörande flygare inte läst gällande luftfartslag, som talar om att han över tätbebyggt område inte får framföra sin maskin under en viss minimihöjd? Och vad gör stadens polismyndighet för att beivra missförhållandet? Förstår inte föraren, att han utsätter sig själv, andra, statens och enskild egendom för stora risker? Han kan i sin iver över att visa fästmän hur duktig han är, felbedöma höjden och så är

olyckan ett faktum. Sign. f d flygare

Måndagen 7 april

Ur ”Blick på sta´n” sign. Bros

Debatten om den s k busflygningen ska vi inte lägga oss i. Vi konstaterar bara helt flyktigt paradoxen, att det i en tid, då kvinnor blir sol- och vårade på löpande band, också kan ligga ärligt uppsåt bakom kärleksförklaringar i det blå. Fästmän och andra ovidkommande saker bör annars lämnas utanför diskussionen.

Allvarliga försök görs nu för att sätta in dödsstöten mot de förhatliga bommarna. Kloka huvuden slås samman, förslag på förslag på lösning av problemet läggs fram och diskussionernas vågor går höga, huruvida det är lämpligast att lotsa trafiken under eller över järnvägen. Det bästa med det senaste viaduktsförslaget är, att det går löst på den nätta summan av 3 miljoner, ty därigenom får fullmäktige tidernas chans att avgöra stadens framtid genom att på en gång besluta både om dess övergång och dess undergång. Se´n är det dags att gå under jorden.

Tisdagen 8 april

Omsättningen vid industrierna

i Sävsjö ökade under förra året. Största omsättningen har firma Rudolf Sörensen med 4.100.000 kr. De anställdas antal vid denna firma uppgick under fjolåret till i medeltal 62 personer. Som tvåa kom Sävsjö skofabrik med 47 anställda, Vatten & Ånga 34, J-H fabriken 34, Dampäls 27, Skomanufaktur 26 och A.W. Nilsson med 21.

Onsdagen 16 april

Vårkrönika

I Sävsjö har det städats och fejats på gator och torg för att göra staden vårfin till påsk. Men ingenting kan förjaga tomhetens och ödslighetens stämning, som vilar över Storgatan, sedan den vackra lindallén huggits ner. Särskilt i knoppningstider känns förlusten svår. Vad detta nödvändigt? frågar sig kanske Skönhetsrådet och många med dem.

Men i stället finns många skönhetsvärden i nejderna runt Sävsjö. Sedan nu bron ut till Stureborgen i Eksjöhovgårdssjön genomgått en grundlig reparation är det lämpligt att ta en påskpromenad dit ut.

Lördagen 19 april

Sävsjö folkdansgille

har ända sedan det bildades rönt ett livligt intresse hos Sävsjöungdomarna och gillet kan nu räkna ett 70-tal medlemmar. Till följd av den stora anslutningen har gillet

beslutat att bilda ett juniorlag. Som lokal har man gymnastiksalen i Västra skolan, där övningarna under ledning av Henry Franzén hålles varje torsdag.

Gillets dräkter är ännu inte helt färdiga, men i början av maj beräknas de flesta folkdansarna ha fått sina kläder. Gillet kan därför i maj månad göra sina första uppvisningar och räknar givetvis med hembygdsföreningarnas stöd.

Tisdagen 22 april

Den i insändarspalterna omskrivne s k busflygaren

har visat sig vara en flygare från flottiljen i Malmö, enligt vad som meddelas från flygstaben i Stockholm. Han var vid tillfället ifråga ute på en orienteringsflygning.

Onsdagen 30 april

Våren hälsas på Kärleksberget och Högagarde i kväll

Våren kommer att hälsas i Sävsjö på traditionsenligt sätt även i år. I kväll kl 20 tänder scouterna sin majeld vid Kärleksberget ovanför Eksjöhovgårdssjön. Stadsfullmäktiges ordförande Edvin Andersson

välkomsttalar, och talet till våren hålles av plåtslagaremästare Oskar Karlsson.

Därefter svarar Sävsjöscouterna för resten av programmet, som upptar lekar, sång, invigningsceremonier m.m.

Ett nytt inslag i vårfirandet blir majbålet på Högagarde, där Sävsjö missionsförsamlings ungdomsorganisationer svarar för arrangemanget. Tidigare har missionsförsamlingen som bekant haft sin majeld på sommarhemstomten vid Vrigstadvägen.

Tidigt på torsdagsmorgonen kommer Sävsjöborna att väckas av sprittande toner från Sävsjö musikkår, som marscherar på sedvanlig rutt genom staden.

Fredagen 2 maj

Godkänt testamente 10.000 till Sävsjö församlingshem

Kammaradvokatfiskalsämbetet har för allmänna arvsfondens räkning godkänt ett av fröken Ida Kristina Karlsson från Sävsjö, som var född 1859, upprättat testamente. Behållningen i boet utgör 61.000 kronor, varav Sävsjö ålderdomshem får 10.000 kronor till hemmets förskönande. Sävsjö församlingshems stiftelse likaledes 10.000 kronor och De

blindas förening (länsföreningen) 2.000 kronor. Den avlidna som är född i Alseda, vistades i sin ungdom i Amerika, men sedan hon, där vid 34 års ålder blivit blind, kom hon åter till Sverige. Trots blindheten och den höga åldern var hon ända till sin död psykiskt vid ovanligt god vigör.

Parallellklass i mellanskolan

Styrelsen för kommunala realskolan i Sävsjö hade på tisdagskvällen sammanträde, varvid man fattade ett enhälligt beslut att hos skolöverstyrelsen söka tillstånd att få inrätta parallellklasser i första klassen i höst. Till att utse lämplig lokal valdes rektor Harry Fröjd. Till styrelsens representant i folkskolans centraliseringskommitté valdes apotekare Ture Norin efter framlidne landsfiskal Harald Goldkuhl.

F o m nästa termin får både pojkar och flickor i tredje klassen undervisning i hemkunskap, vilket är obligatoriskt. Vidare avsattes 125 kr för köp av premieböcker för vårterminen.

Lördagen 3 maj

Överkonstapelexamen

har avlagts vid statens polissskola i Stockholm av bl.a konstapel Gunnar Hagermo.

Antikviteter

och lösöre i stora mängder försålles på fredagen vid en auktion på på sparbanksgården. Auktionsförrättare var kamrer Abdon E. Pettersson, som själv svarade för utropningen. Det såldes möbler och spinnrockar, muskedunder och klockor, slättermaskiner och luftgevär och tusen andra saker, och gården var full av hugade spekulanter och nyfikna, som hade god underhållning av den munvige kamrerns sätt att sköta försäljningen.

Avslutning vid yrkesskolorna

Läsåret har omfattat 3 kurser, nämligen bokföring, som samlat 23 elever, engelska språket fortsättningskurs, 8, och maskinskrivning 32.

Följande erhöll premier: i bokföring Kurt

Oskarsson, Ingalill Nilsson, Barbro Söderstedt, i engelska språket Eva Strander, Elsa Grünhut, i maskinskrivning Lisa Andersson, Ulla Andersson, Elna Nilsson, Kerstin Nilsson, Gunnar Olers, Karl Erik Pettersson och Helen Rundqvist. Premierna hade skänkts av köpmanna- och hantverksföreningarna.

Måndagen 5 maj

Midsommarfester i Hembygdsparken

Det är med hembygden som med hälsan, man lär sig inte sätta värde på den förrän man förlorat den, yttrade den gamle kulturvårdaren Per Schultz i ett anförande på *Sävsjö Hembygdsförenings* års-sammanträde i ordenshuset i lördagskväll. Nu kan förstås hembygdsföreningen och dess klockarefar Fabian Andersson glädja sej åt en 30-procentig medlemsökning under fjolåret - medlemsstocken har under 1951 ökat från 130 till 170 medlemmar och ytterligare ett 30-tal har inskrivits i år – men vad den aktiva insatsen anbelangar är det bara en liten klick, som klivit mellan skaklarna framför lasset, vilket många gånger känts tungt att dra.

Till lördagens årsmöte hade Fabian A. och

hans medhjälpare legat hårt i selen för att slå ett slag för sin sak, och man riktigt led med dem, när man såg hur lite folk som samlats, då klockan visade öppningsdags för mötet.

Men det blev bättre. När den obligatoriska kvarten gått, hade ursprungsantalet mångdubblats och så småningom blev lokalen så välbefolkad, att det syntes att åtminstone en stor del av de till föreningen anslutna inte lägger medlemsavgiften med kallt hjärta. Tillslutningen var också större än någon gång tidigare. Säkert återvände ingen av besökarna besviken hem igen, ty det blev en hembygdskväll av bästa märke.

Förhandlingarna gick utan longörer under fabrikör Gunnar Engdahls ordförandeskap, man drack gott kaffe, lyssnade på magnefonupptagningar av intervjuer med gamla Fröderydsbor och på föredrag av den 30-åriga föreningens första ordförande f. folkskollärare Per Schultz, man sjöng allsång och fick en inblick i olika dansturer av några medlemmar ur folkdansgillet m.m. Enkelt och trivsamt alltså, precis som det skall vara.

Mötet öppnades med välkomstord av föreningsordföranden, fabrikör Engdahl,

varpå byggmästare Andersson föredrog styrelseberättelsen. Av denna framgick bl.a. att föreningen under året gjort anstalter för att få platsen, där Per Hörbergsstenen är placerad, iordningsställd. Sävsjö folkdansgille har ombildats under året, och vidare har föreningens samlingar utökats med 16 föremål.

De försök, som gjorts från

myndigheternas sida att få

hembygdsparken flyttad för att kunna utnyttja området för bostadsbebyggelse, har vållat föreningen stor besvikelse men har också föranlett motåtgärder. Något avgörande i frågan har som bekant ännu inte kommit till stånd. I händelse att den nuvarande hembygdsparken exploateras för byggnation, skulle emellertid största delen av hembygdsföreningens 30-åriga arbete ha varit förgäves, framhölls det.

Onsdagen 7 maj

Nytt konditori vid Eksjöhovgårdsvägen

Ett nytt kafé har i dagarna öppnats i Sävsjö av ägaren till Vallsjöbaden, konditor Petrus Svensson. Det är beläget vid Eksjöhovgårdsvägen 10 och går under namnet Grand café och konditori. Konditoriet inrymmer förutom expedierings-

lokal två rymliga serveringsrum. Dessa är mycket smakfullt och trivsamt inredda bl a med stoppade möbler i mahogny och i en mellanvägg återfinner man t ex Sävsjö stadsvapen inramat av konstsmide. Så småningom är det meningen, att konditor Svensson också skall öppna trädgårds-servering framför konditoriet.

Fredagen 9 maj

Realskrivningarna

Resultatet av de skriftliga proven till realexamen är nu klara, och följande får gå vidare till den muntliga examen: Tor Claesson, Vrigstad, Ingvar Gustafsson, Ulf Lindoff, Sävsjö, Lars Nyberg och Roy Sjöberg, Rörvik, Sven-Gustaf Svensson, Maj-Stina Bolander, Anne-Marie Castell, Siv Hagbring och Solveig Svahn, Sävsjö.

Lördagen 10 maj

Tennisklubb i Sävsjö

Vi ett sammanträde på Konditori Sture i går kväll med tennisintresserade i Sävsjö beslöts bilda en tennisklubb i staden. Ett 20-tal personer hade infunnit sig och alla var ense om beslutet. En interimsstyrelse tillsattes bestående av Sten Törnqvist, Åke Wiktorsson, Berndt Rostedt, Filip

Mejenquist, Jan Björkman, Rune Ohlsson, Sävsjöns strand.

Folke Fagerberg.

Tisdagen 13 maj

Ny kiosk

Bengt Erland Gerhard Thulin har fått länsstyrelsens tillstånd att sätta upp en ny kiosk vid korsningen mellan Västra Esp-lanaden och Vrigstadvägen, där han skall sälja tidningar, frukt, tobaksvaror m m.

Måndagen 19 maj

Sommarhemmet i Komstad ett utmärkt promenadmål

Det skrevs ett litet blad missionshistoria i Sävsjö under den gångna veckohelgen, då missionsförsamlingens ungdomsförening invigde den gamla skolbyggnad, som under en lång följd av år varit förknippad med begreppet Västra ålderdomshemmet, till sommarhem. Vid själva invigningen i lördags kväll hade cirka 250 personer samlats för att övervara högtidligheten, och då den kristna ungdomsskarans inledningssånger tonade ut från den vitmålade verandan, som fick tjänstgöra som plattform, fick man en känsla av att ungdomsföreningen inte gärna kunde ha valt en vackrare och lämpligare plats för sin sommarverksamhet än kullen vid

Måndagen 26 maj

Kommunala mellanskolans första realexamen blev minnesvärd

Sävsjöns nya kommunala mellanskola hade på lördagen sin första realexamen.

Samtliga 10 abiturienter som gick upp i den muntliga prövningen blev också godkända.

Onsdagen 28 maj

Femte stadsloppet går på flaggdagen

Idrottsföreningen Kamraternas och Smålands Dagblads stadslöpning går i år som vanligt av stapeln i samband med Svenska flaggans dag den 6 juni.

Sträckorna är desamma som i fjol, vilket betyder att loppet kommer att gå utslutande öster om järnvägen.

Lördagen 31 maj

Sjölyckans sommarservering

har öppnat för säsongen. Ny regim –
Välkomna! Tel. 28, Gåvan

Lördagen 7 juni

Flaggdagen värdigt firad i Sävsjö

Firandet av Svenska flaggans dag i Sävsjö i går blev i det strålande sommarvädret ett ståtligt skådespel ock formade sig till en mäktig fosterländsk manifestation.

Högtidsstunden inleddes med uppmarsch från Lundbergs plan och med fanborg och Sävsjö musikkår i teten gick ett stort tåg med deltagare från lottakåren,

kyrkokören, scoutkåren samt skolbarn m fl inalles cirka 1.000 personer, genom

staden till Sturevallen där en ovanligt talrik publik hade samlats. Efter parad för fanan sjöng kören under kantor Axel Franzéns ledning "Sveriges flagga". Å

Sävsjö stads vägnar hälsningstalade lantbrukare Erik Carlström, Södergården, som erinrade om vår fana som ett enande tecken. Efter Carlströms anförande sjöng kören "Fylken Er, I sjungande bröder".

Högtidstalet hölls därefter av doktor Georg Ideström, Sävsjö. I samband med högtidligheten överlämnades en flagga till Kommunala mellanskolan, skänkt av

några Sävsjöbor.

Tisdagen 10 juni

Storstilad avskedshyllning för kantor

Axel Franzén i Sävsjö

I Vallsjö nya kyrka hölls på söndagsaftonen en högtidlig kyrkokonsert.

Medverkande var Vallsjö kyrkokör med kantor Axel Franzén som dirigent och kontraktsprost Harald Blomstrand.

Konserten hölls med anledning av att kantor Franzén i sommar lämnar sin

befattning som kantor i Sävsjö, sedan han i 43 år varit dirigent för Vallsjö kyrkokör.

Torsdagen 12 juni

-35:an mot SFF:s A-lag i kväll blir ”årets Sävsjömatsch”

I kväll klockan 19 kan fotbollsentusiasterna i Sävsjö vänta sig en högtidsstund, då 1952 års SFF-lag skall mäta sin krafter mot föreningens lag från anno 1935.

”Gubbalaget” besitter naturligtvis mängder med rutin, och årets elva får nog uppbjuda hela sitt kunnande om man skall betvinga ”Russel” & Co. ”Russel” i målet kommer väl med sedvanligt akuratess skrämman bort mot spelarna. Rosell har ju också utmärkt assistans av de framförvarande backarna Lasse Brandt och Långe-Hans. Halvbackskedjan

”Slaktarn”- ”Galin”- ”Gnajden” kommer säkert att göra livet surt för A-lagets innertrio så länge orken håller. ”Biss”, ”Pajen”, ”Jolly”, ”Ragge”, ”Kosta” och ”Soti”, är i varje fall ”slocknade stjärnor” vars blotta närvaro på planen bör verka avskräckande för de mer eller mindre lysande ”stjärnorna”.

Hur som helst kan man vänta sig att det blir en kul fight, denna om inte århundradets så i varje fall årets match i Sävsjö.

1952 års SFF-lag: Curt Gill, Sven

Engdahl, Svante Lindqvist, Karl-Åke Trofast, Arne Engdahl, Ingvar Karlsson, Sven Fransson, Magnus Engdahl, Bo Pettersson, Bengt Lundqvist, Sievert Lantz.

Måndagen 16 juni

Sävsjöflicka gav kungen konvaljer

Kung Gustav VI Adolf passerade på lördagsförmiddagen Sävsjö med norrgående snälltåg. Lilla Kristina Lundgren var påpassligt nere och överräckte med benägen hjälp av pappa Malte en vacker bukett liljekonvaljer till majestätet, som glatt tackade och tog emot.

Fredagen 20 juni

Midsommarfirandet i Hembygdsparken

Sävsjö Hembygdsförening kommer även i år att på gammalt känt manér fira midsommar. På midsommarafton samlas alla intresserade på Lundbergs plan för att hjälpas åt att klä midsommarstången. Festtågen företrädes av spelmän och lövade skrindor, och färden ställs till hembygdsparken, där festen fortsätter med lekar och servering. Folklekarna ledes bl a av fabriker Henry Franzén, Gåvan, medan Bertil Frigert är ledare för

humoristiska lekar och tävlingar, vilket borgar för att det hela säkerligen blir mycket trevligt. En uppgift i gårdagens tidning om att Sävsjö folkdansgille skulle ha sin premiärvisning vid detta tillfälle har visat sig vara felaktig.

Gillet's första uppvisning kommer i stället att äga rum på Sturevallen midsommardagen.

I Vallsjöbaden reses midsommarstången på måndagseftermiddagen, och även här blir det servering och lekar.

Lördagen 21 juni

Folkdansgillet har premiär

Sävsjö folkdansgille som bildades i september förra året har nu kommit så långt med sin träning, att allt är klart för uppvisning. Det första framträdandet blir på midsommardagen på Sturevallen, där folkdansgillet medverkar i arrangemang anordnat av Idrottsalliansen. De danser som laget ger uppvisning är :Trekarls-polska, Östgötapolska, Åstapastycket o Landskronakadrilj. Sammanlagt 12 par medverkar och 2 spelmän, köpman Viktor Elfström, Sävsjö och fabrikör Gustaf Ahlqvist, Bodafors. Gillet har nu fått sina vackra Östra häradsdräkter färdiga, och

dessa har folkdansarna själva fått bekosta. Ledare är fabrikör Henry Franzén, Gåvan.

Måndagen 7 juli

1.300 personer på Vallsjöängsfesten

Ca 1300 personer mötte upp i den fagra ängen vid Vallsjöns strand och kunde i skuggan av hängbjörkarnas flor behagligt koppla av i gröngräset, njuta av musik, folkdansuppvisning, kaffe och den svenska sommaren, då den visar sig från sin allra bästa sida.

Riksdagsman Fridolf Jansson från Benestad i Kronobergs län, som innan han erhöll sin nu uppnådda rang och värdighet fungerade som förbundsordförande inom SLU, pläderade i dryga 40 minuter om alliansfrihet, om av konkurrentpartier missförstådd kohandel, om skatter och om valsystem och han uttryckte sig både sakligt och i relativt hovsamma ordalag. Den fagra miljön och den intresserade publiken borde ha känts som ett Eldorado för de lättfotade folkdansarna från Sävsjö folkdansgille, när de i sina färggranna dräkter virvlade fram över ängen till Viktor Elfströms fiolspel.

Tisdagen 29 juli

Sävsjö-Karusellen

har blivit en publiksuccé av enorma mått. När den på söndagskvällen snurrade för andra gången i Sävsjö Folkets park, jublade, skrattade och applåderade 1200 personer som väl aldrig tillförne i parkens historia. Det populäraste inslaget var nog när de åtta karuselleleverna redovisa för sin eftermiddagsrond som musikanter genom sta'ns gator och det visade sig att de lyckats samla ihop hela 230 kr. och 65 öre.

6 augusti

Soldater i östzonen tog svenska scouter för västtyska trupper.

Sävsjöflickorna Ann-Marie Castell och Solveig Svahn togs av ryska gränsvakter och skriver så här:

” Utanför Göttingen ligger ett flyktingläger som vi övernattade i. Fortfarande kommer många flyktingar och samtidigt som vi anlände en grupp. Göttingen ligger bara fem km från östzonen och nästa dag gjorde vi en tur fram till gränsen. Två bommar skilde här öst och väst. Mellan dessa bommar låg ett hundra meter brett ”ingen mans land” och bortom den bom,

som låg närmast Östtyskland, kunde vi i våra kikare iakttaga tre kulspruteförsedda sovjetsoldater. Härvid inträffade en lustig men kuslig episod, som kan vara värt ett omnämnande. Vi scoutklädda svenskar, som kanske liknade de s.k. Hitler-Jugend, togs av de ryska gränsvakterna för Västtyska soldater, varför de omedelbart begärde truppförstärkning, som lade sig i högsta larmberedskap. Några skärmytslingar blev det dock inte, ty vi drog oss rätt snart tillbaka.

Torsdagen 7 augusti

Anställda på utflykt.

Ett 30-tal anställda hos fabrikör Gunnar Engdahl har företagit en lyckad sällskapsresa till Blekinge. Middag serverades på Brunnsrestaurangen i Ronneby. Redaktör Högberg, Göteborg, som förde de anställdas talan tackade fabrikören för den synnerligen trevliga resan.

Onsdagen 20 augusti

Zigenare störde friden i Sävsjö.

Sävsjö hade igår det tvivelaktiga äran att få besök av ett zigenarfölje, som drog uppmärksamheten till sig genom att föra oväsen på Stora torget på eftermiddagen. Bland annat for de ut i hotelser mot en poliskonstapel i Sävsjö för att denna natten till söndagen gripit en av de svartmuskiga herrarna för rattfylleri.

Lördagen 23 augusti

Gösta Holm segrade i traktorkörning.

Sävsjöbygdens SLU-avdelning hade på tisdagen maskin- och tävlingsdag i Torset. Dagen inleddes med föredrag av maskinkonsulent Sven Linnarsson. Efter kafferast och ytterligare studium blev det tävling i traktorkörning med 12 deltagare.

Det gällde att kunna köra såväl bakåt som framåt med traktor och enaxlad släpkärra mellan hinder i form av störrar. Slutligen hade de tävlande att köra in i en återvändsgränd och backa in i en annan, backa på plankor m.m.. De bästa resultaten blev:

SLU-klassen: 1) Gösta Holm 92 poäng, 2) Sture Gynnerstedt 91, 3) Arne Lindberg 89,5 4) Ingvar Krantz 85, 5) Sven Pettersson 83 poäng.

Fria klassen: 1) Lennart Nilsson och Sven Norin 89 poäng 2) Håkan Holm 76p. 3) Gösta Hultin 73 poäng.

Tisdagen 26 september

Avliden

Förre häradshövdingen i Njudungs domsaga Fredrik Landergren har avlidit. Han verkade i domsagorna mellan 1906 och 1936. Han var bl.a. ordförande i Sävsjö sjukstugas direktion.

Tisdagen 30 september

Snart dubbelspår Sävsjö-Stockaryd.

Vid midnatt natten till måndagen togs dubbelspåret Vislanda-Blädinge i bruk. Närmast på dubbelspårsprogrammet står sträckan Sävsjö-Stockaryd och Alvesta-Moheda, vilka beräknas vara färdiga nästa sommar.

Torsdagen 2 oktober

Hyresgäst i Sävsjö tog till påk, värden måste sjukskrivas

I ett hus på en till synes fridfull liten gata i staden går just nu en hyresvärd omkring med värkande rygg, begrundande livets besvärligheter i allmänhet med besvärliga hyresgäster i synnerhet. Den onda ryggen är en följd av några kraftiga käpprapp som husägaren fick av sin hyresgäst i början av veckan under ett besök i sist-

nämndes lägenhet .

Torsdagen 2 oktober

Margit Blomstrand, Sävsjö, 50 år

Femtio år fyller idag prostinnan Margit Blomstrand, Sävsjö. Prostinnan Blomstrand är född i Bäckebo, Kalmar län.

Efter studentexamen i Lund avlade hon folkskolläraryrinnanexamen i Falun.

Alltsedan giftermålet 1930 har prästfamiljen varit bosatt i Sävsjö.

Fru Blomstrand har inom det kyrkliga församlingsarbetet nedlagt ett mycket intresserat arbete. Hon är ledare för den kyrkliga syföreningen och församlingsstiftelsens syförening. På hennes initiativ startades den kyrkliga flickringen, som vill ta hand om skolflickor över tio år. I ungdomssalen i prästgårdens källarvåning samlas man en gång i veckan till arbete och underhållning. De insamlade medlen användes till kurs- och lägervistelse för flickorna.

Tisdagen 14 oktober

Skolstyrelsen får uppsträckning av hälsovårdsnämnden. Nämnden beslöt att

ålägga skolstyrelsen att anskaffa avträdeskäril och sopkäril, måla och iståndsätta skafferiet för barnbispisningen vid Hultagårds skola.

Måndagen 20 oktober

En liga småpojkar

som tydligen specialiserat sig på att krossa fönsterrutor i lagerbyggnader och gårdshus i staden, är Sävsjöpolisens intresserad av att få syna lite närmare i sömmarna. Ett lagerhus vid Eksjöhovgårdsvägen har upprepade gånger hem-söks, och senast har slynglarna roat sig med att panga samtliga fönsterrutor i en byggnad vid södra delen av V. Järnvägs-gatan, ”En pojke med röd toppluva” är det enda och något vaga signalement som polisen f n har att gå efter och därför tas alla upplysningar om de små fönster-krossarnas identitet emot med tacksamhet av ordningsmakten.

Onsdagen 22 oktober

Vällingklockan

Tingshusstyrelsen hade ansökt om att få

sätta upp en s.k. vällingklocka på tingshustomten, vilket byggnadsnämnden biföll.

Torsdagen 23 oktober

Sommarens idrott

Bokslutet över sommarens idrottsliga händelser kan nu göras upp och för Sävsjös del ter sig kreditsidan skrämmande mager. Sanningen om Sävsjö FF är många gånger pinsam att höra. Fri-idrottens facit är också mycket blygsam. Vad tennisen beträffar är den i Sävsjö ännu ett barn.

Fredagen 24 oktober

Biskop Malmeström tog Sävsjöborna med storm. Hela tiden hade han samma vänliga, folkliga och ändå värdiga upp-trädande. Han besökte realskolan, industrier och ålderdomshem samt höll gudstjänst.

Måndagen 3 november

Hembygdsafton

Som ett led i godtemplarordens strävan att söka samarbeta med olika medborgar-grupper hade logen 369 Sävsjö Vålgång anordnat hembygdsafton, till vilken

inbjudits medlemmar av Sävsjö fornminnes- och hembygdsförening och Sävsjö folkdansgille. Logens ordförande Bertil Petersson hälsade välkommen.

Tisdagen 4 november

Fastighetsaffär

Fastigheten Bryggeriet Falken i Sävsjö såldes av Öhrners sterbhus. Köpare blev köpman Olof Lundgren, Hultsjö, och priset 35.000 kronor.

Onsdagen 5 november

Medaljerad barnmorska

I samband med Jönköpings läns barnmorskeförenings 50-årsjubileum på Stora hotellet i Jönköping i söndags erhöll bl a distriktsbarnmorskan fröken Elsa Karlsson, Sävsjö, Patriotiska sällskapets guldmedalj 2:a storleken, för långvarig och trogen tjänst. Fröken Karlsson har tjänstgjort som barnmorska i 28 år. 1928 tillträdde hon befattningen som distriktsbarnmorska i Sävsjö, som hon fortfarande innehar.

Lördagen 8 november

Problemet ”Snuvån” åter i förgrunden

Projektet med Torkåns sänkning tycks åter

komma i förgrunden, efter vad som uppges i initierade stadsfullmäktigekretsar. Enligt förljudande från detta håll kommer nämligen på privat initiativ en motion upp i stadsfullmäktige så småningom med förslag om utredning i ärendet. Ingenting har blivit gjort vid ån sedan sommaren 1934, då den rensades grundligt och allt dylager skyfflades upp. Utsläppandet av kloakvatten har emellertid underlättat igenväxandet, och ån har allt som oftast vållat svåra översvämningar.

Måndagen 10 november

Ingvar Karlsson, Sävsjö, svensk juniormästare!

22-åriga elektrikern Ingvar Karlsson från Sävsjö blev sensationellt nog svensk juniormästare i brottning när den stora turneringen avgjordes på söndagskvällen i Eriksdalshallen i Stockholm. Han inledde med rena blixtoffensiven och kastade sin förste man redan efter 20 sekunder.

Onsdagen 12 november

Sävsjö BK vann förra säsongen i div. III

och ska nu spela i div. II, Sydsvenska.

Sävsjö BK bildades 1944 genom

sammanslagning av IK Sture och Jerico IF.

Torsdagen 13 november

Höstens bokflod visas fredag-lördag-söndag

Bokens vecka i Sävsjö arrangeras av Parners bokhandel. Allmänheten ges möjlighet att utan köptvång beskåda alla böcker i bokhandeln.

Måndagen 17 november

Sävsjöbrottarna i form, brakseger mot Nyköping

Utklassning är det enda ord som kan användas om Sävsjö ABK:s match mot Nyköpings BK i Sävsjö Folkets park på söndagen. Laget vann med hela 7-1.

Laget representerades av bl. a. Rolf Ljunggren, Torsten Roos, Ingvar ”Hessel” Carlsson, Nils Andersson, Helge Robertsson och i tungvikt Erland Andersson.

Rödakors-auktion

Sävsjö Röda-korskrets hade på fredagskvällen anordnat försäljning i ordenshuset. Tillslutningen var så stor att platser ej kunde beredas för samtliga. Fru Stina-Lisa Pripp hälsade välkommen, varefter fröken Kerstin Strömer och

kantor Axel Franzén utförde musik och tandläkare Nils Hansson sjöng.

Tisdagen 18 november

Lucia-smycket enda debattämne vid kortvarigt stadsfullmäktige-sammanträde

Hr Sandahl (k) yrkade avslag med motiveringen ” Skall de ha något sådant, bör de väl bekosta Luciadamens utsmyckning själva.”. Fullmäktige beslutade dock att anslå 200 kronor och medlen skulle tas ur kassan för oförutsatta kostnader.

Måndagen 24 november

Sävsjötriumf i 4-stads, brakseger över Tranås

Fyrstadsbrottningarna i Sävsjö blev en vacker framgång för arrangörsstaden, liktydigt med Sävsjö ABK:s klubbtag. Som klart besegrade de gästande stads-lagen, Tranås, Nybro och Linköping.

Torsdagen 4 december

Luciavalet i Sävsjö.

I dag kan man kosta på sig en extra kaffetår på Telegrafverkets Sävsjöfilial, ty 16-åriga telegrambudet Mona Pettersson

har valts till Sävsjös Lucia 1952:

Måndagen 8 december

Julskyltningen i Sävsjö

Årets julskyltning bjöd på en angenäm överraskning. Butiksinnehavarna hade kostat på kulörta girlanger.

10 december

Mandolinskolan

I går kväll var det examen i mandolinskolan på Stures konditori. Kursen har gått i Ekelunds Instrument och

Radioverkstads regi och kursledare har varit Sven Ahlin.

Måndagen 15 december

Flygande tefaten även över Sävsjö

De mystiska ljusfenomenen på himlavalvet natten till torsdagen observerades av makarna Edvin och Ester Finnér i Hjärtlanda.

Maj-Sofie Andersson och Nils Olov

Thomas

Verksamhetsberättelse för 2011

Styrelsen för Sävsjö Hembygdsförening får härmed avge följande verksamhetsberättelse för år 2011

Årsmötet hölls i IOGT-NTO:s lokal den 30 mars 2011. Förhandlingarna leddes av Harald Petersson.

Inger Högberg visade bilder och berättade om sin pappa Gustaf ”Hacko” Högbergs uppväxt i Sävsjö och vidare hans om studierna i Lund och om karriär som journalist i Göteborg.

Efter kaffet fortsatte Bertil Zettergren att visa bilder på gamla byggnader i Sävsjö som antingen rivits eller byggts om.

Bildspelet var upplagt som en bilfärd genom Sävsjö för 50 år sedan. Både Ingers och Bertils medverkan uppskattades mycket av de över 100 deltagarna. De fick blommor och

fågelholkar för detta samt för deras bidrag till årsskriften.

Elna Nilsson blev välförtjänt hedersledamot i föreningen och hyllades med blommor av Harald Petersson för sitt arbete med bl.a. tal till Erik Rodins filmer och bidrag till årsskriften. Anita Castell som avgick ur styrelsen avtackades.

Tage Almqvist tackades med en blomma för sin medverkan i årsskriften.

Nils Olov Thomas tackades för det gedigna arbete han lagt ner på föreningens hemsida www.savsjo-hembygdsforening.se.

Årsmötet avslutades med dragning på lotterierna.

Styrelse mm

Ordförande för 2011 Harald Petersson

Övriga ordinarie ledamöter

Valda för 2010 och 2011

Claes-Göran Andersson

Barbro Carlsson

Harald Petersson

Valda för 2011 och 2012

Maj-Sofie Andersson

Jan-Olof Johansson

Göran Svensson

Nils Olov Thomas

Ersättare valda för 2011 och 2012

Barbro Eckerbom

Börje Carlsson

Till ledamöter i valberedningen omvaldes

Bengt-Göran Johansson och Jan Holst
med Bengt-Göran som sammankallande.

Revisorer valda för 2011 Bertil Boman,
Sven Adolfsson och ersättare Sonja
Gustafsson.

I mars konstituerade sig styrelsen enligt
följande:

Ordförande: Harald Petersson

Kassör: Maj-Sofie Andersson

Sekreterare: Nils Olov Thomas

Övriga styrelseledamöter:

Claes-Göran Andersson, Barbro Carlsson

Jan-Olof Johansson, Göran Svensson

Till intendent för Hembygdsparken
2011 har varit Gösta Holm, Bengt-Göran
Johansson, Jan-Olof Johansson och Per
Pettersson (flaggning).

Ansvarig för föreningens hemsida har
varit Nils Olov Thomas. Hemsidan besöks
av många regelbundet och speciellt för
utflyttade Sävsjö-bor har den visat sej
fylla en viktig funktion. Av statistik över
hemsidan utläses att 75% av besökarna
kommer från andra orter. Sedan starten i
juni 2010 har hemsidan haft över 5.000
besök. Från Sverige kommer givetvis de
flesta besökarna men på andra plats
Brasilien.

Stugvärdar har varit Liselotte Lagerqvist
och Anette Gunnarsson.

Ledamöter i Hembygdsrådet har varit
Maj-Sofie Andersson och Harald
Petersson.

Värdar var på vår- resp. höstmötet var
Vrigstads och Hjälmseryds hembygds-
föreningar.

Medlemskap

Föreningen är medlem i Jönköpings läns
hembygdsförbund, Sveriges Hembygds-

förbund och Stiftelsen Komstad Kvarn.

Verksamhet

I april besöktes bygden av STF Högländskretsen. Några ur styrelsen guidade deltagarna i Skomakerimuseet och Statarmuseet och även Eksjöhovgårds slottsruin eftersom kommunens turistverksamhet inte hade kommit igång än för året.

Hembygdsparken **vårstädades** i år den 5 maj. Det kommer alltid en trogen skara som snyggar upp efter vinterns härjningar. Lön är kaffe med dopp.

Vårt **arkiv** på Storgatan (i källaren på gamla polishuset) har länge varit uppe till diskussion, eftersom det börjar bli för trångt i hyllorna och svårt att hitta plats för nyinkommet material. Något som har tagit mycket plats är gamla räkenskapsböcker för några Sävsjöföretag. Efter kontakt med Folkrorelsearkivet i Jönköping, fick vi löfte om att få överlämna en del av detta material för förvaring där kostnadsfritt. En arkivarie från arkivet besökte oss och tillsammans med henne beslutades vad som var

lämpligt att överföra.

Så i maj packades en stor varubil, **sponsrad av Jonas Peterssons firma Smålandsfönster**, full med pärmar. Allt noga övervakat av Elna Nilsson , så rätt saker kom med. Allt fick inte plats i första leveransen utan en personbil med kärra fick senare komplettera med resten. Nu återstår arbetet med att placera ut annat mer aktuellt material i de tomma hyllorna.

Den 16 maj hade Hägneskolans klass 3-6 **hembygdsdag** i Eksjöhovgårdsområdet. Några i styrelsen ställde upp som guider i Skomakerimuseet, Brandmuseet och Statarmuseet. Åtta grupper 10-13-åringar guidades runt. Detta är något föreningen ska verka för så att det blir en årligen återkommande aktivitet för Sävsjöns unga.

När vi har städad i parken har vi sett hur

Smålandsgärdesgården alltmer har fallit sönder, i synnerhet den delen mot Hembygdsvägen. Efter kontakt med gårdsgårdsbyggare Olof Rostedt, som lämnade kostnadsförslag, beslutade styrelsen att ersätta denna delen med ny och att laga trasiga delar mot Östra Parkgatan. Tyvärr var denna delen allt för förfallen för att laga så det måste bli en ny gårdsgård även mot Östra Parkgatan. Rostedt satte igång sitt gårdsgårdsbygge och fick bl.a studiebesök av skolbarn från Vallsjöskolan. Den 165 meter långa gårdsgården blev färdig i god tid till midsommaraftonfirandet i parken.

Midsommarafton 2011 firades traditionsenligt med löv- och blomsterprydd midsommaraftonstång. I år var ringarna speciellt fina eftersom Margareta Holm prytt dem med stora

vackra pioner.

Det kom inte så många tidigt för att hjälpa till med stången, först omkring 14.45 välde folk in.

Många barnfamiljer och många intresserade från andra länder kom.

Vädret var ostadigt med både någon skur och solsken. Efter att stången burits på plats av starka armar spelade Rigo

Johnsson som vanligt till lekarna som leddes proffsigt av Helén och Annica Flink. Många ville dansa och lika många tyckte det var roligt att titta på.

Konferencier var Harald Petersson.

Bälgarna spelade svängigt och ostkaka och hembakat smakade bra både före och efter dansen.

Magnus Flink ordnade lekar och både styltorna och bocken för säckkrig kom till användning.

Per-Olof Gustavsson körde hästskjutsen fullastad med glada barn och även deras föräldrar fick plats. Det blev många turer runt kvarteren.

Chokladhjulet snurrade och godis och dricka (**sponsrat av Gunnars servicebutik**) såldes i marknadsståndet. 5 lottförsäljare sprang runt och lockade med ostkakevinster.

Veckan efter midsommar var det dags för **våffelkvällarna** i Komstad. I år tog vi oss an 3 av de 6 torsdagskvällarna och förtjänsten var ojämn på grund av väderförhållandena. Någon kväll skrämde publiken bort av ovädret medan en annan kväll kom det rekordpublik. Det var ju sista året som föreningar hade hand om Komstad eftersom det nu är utarrenderat 3 år framåt. Våffelkvällarna lär dock fortsätta till mångas glädje.

I år började vi med att ha öppet i Hembygdsstugan på **söndagseftermiddagarna** med enklare kaffeservering och tillfälle för intresserade att bläddra i våra klippärmar från arkivet. Det fanns pärmar från flera olika donatorer. Det hela föll väl ut och det kom fler och fler för varje söndag. Man satt antingen ute eller inne beroende på vädret och många händelser och kända Sävsjöbor passerade revy i klippärmarna och många historier drogs upp runt kaffeborden. Det kommer att bli en efterföljare sommaren 2012 eftersom vår vackra hembygdspark med byggnader väl är värd att njutas av speciellt sommartid.

Den 6 augusti ledde Inger Högberg och Bertil Zettergren en **vandring** på Norra Ljunga kyrkogård.

Många intresserade kom för att i vackert väder lyssna på Inger och Bertil som hade tagit fram många intressanta människöden. Tack vare det och att deras berättelser är utlagda på hemsidan

www.savsjohembygdsforening.se, har till och med någon fått reda på sin morfars gravplats som hon inte visste tidigare! Det var andra sommaren vi fick ta del av innehållsrik kyrkogårdsvandring och kanske blir det en fortsättning. Efteråt hade Norra Ljunga kyrkas altarråd dukat upp kaffebord i församlingshemmets trädgård med 7 sorters hembakade kakor och hemgjorda tårtor. Gissa om det smakade bra för det 70-tal personer som stannade kvar i solskenet!

Det har länge diskuterats hur vi skulle kunna identifiera personer på vårt stora antal bilder. Det gäller främst bilder som vi fått från Smålands-Tidningen. Vi beslöt att starta en **studiecirkel**, och erbjudande om deltagande gick ut via affischer. Ett 15-tal anmälde sig och kursen satte igång i början på oktober.

Vi började med bilder från 60-talet och studerade samtidigt tidningarna från samma tid, som vi tog hand om när SMT:s lokalkontor flyttade 2008.. Med hjälp av scanner och dator kunde vi studera bilderna samtidigt. Studiecirkeln blev populär och fortsatte igen på vårterminen.

Den 22 oktober var det dags för **höststädning** i grått och fuktigt väder. Det visade sig vara lite för tidigt, eftersom inte alla löv hade lämnat träden. Gösta Holm kom som vanligt med traktor och vagn och i år var det särskilt mycket att

forsla bort efter att vår nye medarbetare Olle Mill hade arbetat hela sommaren med att hugga ner sly m m i parken.

Torsdagen den 27 oktober hade vi vårt traditionella **husförhör** i Hembygdsgården. Förhørsledare var Erik Karlsson och en del kunde svaren och en del kunde lära. Kantor Harald spelade orgel till psalmerna och det serverades ostkaka och kaffe i den av levande ljus upplysta storstugan.

Den 12 och 13 november var det ”**Arkivens dag**” med tema konst och musik i arkiven.

Vi plockade fram de tavlor vi hade, av lokala konstnärer framför allt, från vind och källare. Vi hade bl a tavlor av Harald Denke, Bertil Frigert, Uno Herrman, Erik Rodin, Torsten Rygert och Kerstin Strid.

Även Pehr Hörbergstavlan togs fram. Väggar i Hembygdsgården hängdes fulla och konstnärerna presenterades skriftligt. En hel del konstintresserade besökte oss och fick köpa kaffe och operabakelse.

Dagen efter samlades några i föreningen för att göra en **ansökan** till Länsstyrelsen. Ansökan var bidrag för underhållet av husen i Hembygdsparken och Statarstugan. Besked kommer i början av 2012.

Onsdagen den 16 november var det **arbetskväll** i skomakeriet. Ett helt lass med granris var utlagt på golvet för tillverkning av granrisbockar. Ett antal gröna o granna bockar ställdes upp. Damerna tillverkade fina kransar av enris, lingonris, tallris och blåbärsris mm för lotterier och försäljning vid julslytningen lördagen efter.

Julslytningen inföll 2011 lördagen den 19 november. Vi hade 2 bord uppställda på Köpmansgatan mellan kl 10.30 – 17.30. Där sålde vi lotter med hemystad ost, 2 fina, stora julgrisar tillverkade av trä och en granrisbock som högsta vinster. Även lite försäljning av bl. a dörrkransar, stickat, marmelad och nyframkallade julkort på Hembygdsparken. Det mesta av det nämnda var skänkt. Chokladhjulet snurrade för fullt och största utdelning blev det förstås på esset. Föreningen stärkte med detta sin kassa inför årsbokslutet.

Medlemmar

Föreningen har vid verksamhetsårets slut 450 medlemmar.

Anslag Föreningen har under året erhållit kulturbidrag från Sävsjö kommun på 5.000kr för sin verksamhet.

Styrelsens tack

till alla dem, som med arbete, gåvor eller på annat sätt möjliggjort för föreningen att kunna arbeta, riktas ett varmt TACK. Tack också till SKOTTE JONSSON för hans gåvor i form av klippböcker och bilder.

Sävsjö 2012-02-10
Styrelsen

Olle Holm, pimpelmästarare 1956

198 Sävsnö—Vetlanda—Mällila och åter. 198												
Biljettpris: Zontaxa B, tab. 338. Tur- och returbiljetter, pris 1½ gång enkel biljett; giltighetstid lika med Å Statens järnvägar. Enkel biljett i lokaltrafik, köpt sön- eller helgd., gäller jämväl för återresa samma dag.						Ann.: e) Vard. utom tisd. o. 8.VI o. 22.VIII, (forts.) Juni—Aug. ✕ utom tis- o. lörd. g) Helgfria tis- och lördagar, dagligen juni—augusti. ö) Virserum 20.27 dagl. j) Tågbyte i Alvesta. k) Dag före § samt §20.15. n) 20.VI—31.VIII.						
22.05	11.10	fr. Stockholms C 121 ... t.	17.46	17.46	...	7.05	...
22.30	7.30	12.00 fr. Göteborg S J.124,162,121 t.	16.56	16.56	21.05	6.50	...
...	8.10	fr. Göteborg B:s 182,121 t.	15.57	21.13	23.35	...
5.46	11.29	16.08 fr. Jönköping C 162,121 t.	9.53	...	13.14	13.14	17.54	23.05	...
...	9.15	fr. Malmö C 121..... t.	12.55	18.39	21.34	...
P 11	P 5	G 3	P 3	B 1	24	Vetlanda järnv., Vetlanda, spårv. 0.89/	P 12	P 14	G 10	P 8	P 4	B 6
3	3	3	2, 3	3	3		3	3	3	3	2, 3	3
7.30	12.05	12.05	16.05	18.05	0	fr. Sävsnö (O)..... t.	7.10	...	10.55	11.02	12.49	17.33
x	x	x	x	x	5	Ökvan	x	x	x	x	x	x
7.51	12.26	12.29	16.26	18.28	9	Hultagård	6.49	...	10.30	10.42	12.28	17.10
8.00	12.35	12.40	16.35	18.39	13	Lannaskedabr.	6.49	till	10.19	10.33	12.13	16.59
8.10	12.44	12.56	16.48	18.49	16	Landsbro	6.32	e)8.08	10.08	10.24	12.04	16.49
8.20	12.54	13.09	16.58	19.00	20	Myresjö.....	6.23	7.59	9.50	10.15	11.54	16.37
x	x	x	x	x	24	Små. Hällings..	x	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	26	Hultaby	x	x	x	x	x	x
8.42	13.16	13.34	17.20	19.22	30	t. Vetlanda (O)..... fr.	6.00	e)7.37	9.20	9.51	11.30	16.10
12.07	16.52	16.52	...	22.07	...	t. Näsås 203..... fr.	...	6.49	6.49	6.49	10.00	12.37
15.50	15.50	...	20.35	t. Kalmar 203 ... fr.	8.45	13.25
6.49	12.37	12.37	12.37	17.18	...	fr. Näsås 203..... t.	12.07	16.52
...	8.45	13.25	13.25	fr. Kalmar 203 ... t.	n)13.15	15.50	20.35
P 1	P 5	G 3	B 15	P 3				G 10	B 15	P 4	P 6	P 2
2, 3	3	3	2, 3	2, 3				3	2, 3	3	3	2, 3
7.37	13.37	16.13	16.50	18.02	...	fr. Vetlanda (O) . t.	...	8.23	9.37	11.16	15.55	21.23
x	x	x	x	x	34	Flugeby	x	x	x	x	x
x	x	x	x	x	38	Brunnsparken	x	x	x	x	x
7.53	13.53	16.39	17.09	18.18	39	Holsbybrunn.	8.00	9.19	11.00	15.39	21.07
x	x	x	x	x	...	Aspö.....	...	x	x	x	x	x
8.02	14.02	16.54	17.20	18.27	43	Ålseda	7.37	9.08	10.50	15.30	20.59
x	x	x	x	x	45	Bruskåredan	x	x	x	x	x
8.09	14.09	17.11	17.31	18.34	47	Ådellors	7.20	8.57	10.41	15.21	20.52
8.19	14.19	17.27	17.46	18.45	53	Tälläng	7.01	8.42	10.31	15.11	20.41
8.29	14.29	17.51	17.59	18.55	59	Kvillsfors.....	...	6.45	8.30	10.22	15.02	20.31
x	x	x	x	x	...	Gråns	x	x	x	x	x
8.45	14.44	18.22	18.17	19.10	67	Järnforsen	6.15	8.11	10.07	14.47	20.16
x	x	x	x	x	72	Ärens	x	x	x	x	x
9.01	till	18.44	18.40	19.27	76	t. Gårdveda	5.41	7.51	9.51	...	20.00
9.38	...	19.26	19.26	t. Hultafred 223.. fr.	9.15	...	19.38
13.10	...	22.23	22.23	23.08	...	t. Väsjö 223 .. fr.	6.00	...	15.50
6.00	...	11.30	11.30	15.50	...	fr. Väsjö 223	13.10	...	23.08
9.04	...	18.54	18.40	19.27	...	fr. Gårdveda	5.35	7.50	9.50	...	19.57
x	x	x	x	x	79	Mällila by	x	x	x	x	x
9.13	...	19.05	18.50	19.37	81	t. Mällila (O) ... fr.	...	5.25	7.40	9.41	...	19.48
10.34	21.05	...	t. Osarabarns 202 fr.	8.20	...	18.00
11.31	...	21.14	21.14	t. Eksjö 202	7.27	...	17.56
11.55	...	21.35	21.35	t. Vastervik 22,223 fr.	7.00	...	17.14

Ovan: Tidtabell 1930 Nedan: Rålsbussen 22.1.1961 troligen vid Hultagårds station

